פרייטאג, ז׳ כי תשא י״ט אדר תרצ״ו — ליכט-צינדען 5.19 — Piątek 13 marca 1936

טשענסטאכאווער צייטונג

№ 11 — Najstarsza polska dzienna gazeta — מחיר 20 גראשען — „CZENSTOCHOWER CAJTUNG"

Bibljot. Jagiellońska Kraków Św. Anny 19

Naszej szwagierce Reginie Brandesównie z p. Ignacym Jabłonkiewiczem w Częstochowie serdeczne życzenia zasyłają Korzuchowie, Wieluń.

ETERIT

Doskonały odbiornik o niskiej cenie i dogodnych warunkach.

Żądajcie bezpłatnych pokazów.

Salony demonstracyjne:

Optyk Medical — Aleja 31

World-Radio — Aleja 24, tel. 25-75

LEKARZ-DENTYSTA

M. ROSENBLATT

przeniósł gabinet w II-gą Aleję 18. telef. 15-60.

przyjmuje od 10—1 i od 4—7 wiecz.

פייערלעשער-זאל. — נור 3 גאסטשפילען!

פרייטאג, דעם 13 און שבת, דעם 14 ד. ח. 8-45 אָהענד

שבת 4 ביי טאָג — א פאָפולערע פאָרשטעלונג

פון די בעוואוסטע ארטיסטען

ר. שושנה און מאריס לאמפע

באשקע

אין זייער סענסאציאנעלען שלאגער

פיעסע אין 4 אקטען 9 בילדער מיט א פראלאג און עפילאג פון ר. יאקובאוויטש

אנסאמבל לויט א״ב: גליקסמאן לארא, הילסבערג מאטעל, לאמפע מאריס, לודנער מאלי, מארסאלאוו רובין, פישער יאקוב, קליין מיכאל, קאגאן א., רובינא פ., שושנה רוזשא. מוזיק-לעטער: הערץ רובין. באלעט-טענצערין פיפי לארא. 25 נומערן מוזיק. נייעסטע שלאגער-לידער און טענץ. די פיעסע געהט צוזאמען מיט׳ן פילם. — — בילעטען פריהער צו בעקומען אין דרוקערייי פון ה׳ באטשאן, אלעע 6.

Dbajcie o estetyczny wygląd waszych mieszkań!

Znany ZAKŁAD MALARSKI

M. GELBERA, Aleja 16

niniejszem zawiadamia, że na bieżący sezon 1936 posiada najnowsze i najelegantsze wzory wiedeńskie oraz wykonuje wszelkiego rodzaju roboty w zakres malarstwa wchodzące od najskromniejszych do najwykwintniejszych.

Ceny niskie. — Wykonanie solidne.

Zakład malarski M. GELBER, Aleja № 16.

ערקלערונג.

אויף דער נאטיץ, וואס איז געווען געדרוקט אין „טשענסטאכאווער צייטונג" נומער 10, אז איך זאל כלומרשט האבען זיך געפרעהט וואס מען שאפט אב די יודישע שחיטה און דערביי זאל איך האבען בעליידיגט די קהלה-פארשטעהער, ערקלער איך קאטעגאריש, אז דאס איז שקר וכזב, ווייל ס׳איז דאך זעלבסטפערשטענדליך, אז נישט בלויז וואס מען דארף זיך פרעהען נאר פערקעהרט, אלס שוחט וועט דאך די דאזיגע גזירה טרעפען אמערשטענס אונז.

און איבערהויפט ווי קאן דאס מעגליך זיין, אז ווען דאס גאנצע יודענטום איז עמפפערט צוליעב דער דאזיגער שרעקליכער גזירה זאל איך אלס יוד קאנען זיין צופרידען דערפון, נישט אנדערש, נאר אז בייזווייליגע מענשען האבען די רעדאקציע אריינגעפיהרט אין א טעות.

איך קאן נישט זיין פעראנטווארטליך פאר אזעלכע נידערטרעכטיגע רכילות.

נחום בערגמאן

מעלדונג.

די הילפס-קאסע ביים טישלער און דרעק-סלער-צעך אין טשענסטאכאוו פאדערט אויף אלע מיטגלידער פון דער קאסע זיך צו איבערגעגיס-טרירען.

די רעגיסטראציע קומט פאר יעדען מאנטאג און מיטוואך פון 8–10 אוועגד אנהויבענדיג פון 15 מערץ ביז׳ן 15 אפריל ד. י.

די פערוואלטונג.

SZKOŁA TAŃCÓW baletm. Kosteckiego ul. Waszyngtona № 6.

Zapisy na kursy I, II, III, lekcje pojedyńcze (indywidualne) codziennie.

אכטונג: יעדען שבת קומט פאר א פראקטישע לעקציע פאריגדישע געזעלשאפט. אנהויב 8 אוו. 1-קלאפינע מוזיק

שטים=בילדונג און סאלפעדזשא

איך מאך בעקאנט, אז

כ׳אונטערריכט שטים = בילדונג און סאלפעדזשא

לויט דער נייעסטער מעטאדע.

איך ערטייל אויך אונטערריכט פאר חזנים.

איינשרייבונגען ווערען אנגענומען יעדען טאג פון 11–1 מיטאג און 3–5 נאכמ.

אבערקאנטאר פון דער נייער סינאגאגע אליעזר פינקעלשטיין, גאריבאלדי 16.

צוליעב׳ן טויט פון אונזער לאנגיעהריגען מיטגליד

נ״ע משה יצחק געלקאפף

דריקען מיר אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל דער אין טרויער פערבליבענער פאמיליע

די פערוואלטונג פון בעקער-צעך

אין טשענסטאכאוו.

B. P.

LEON WOLFOWICZ

zmarł po długich i ciężkich cierpieniach dnia 8 marca, przeżywszy lat 43.

Pogrzeb odbył się dnia 9 b. m., o czem zawiadamiają pozostali w nieutulonym żalu

Żona, córka, syn, siostry, bracia i rodzina.

א הארציגען מזל-טוב און פיעל נחת ווינשען מיר אונזער חשוב׳ן לאנגיעהריגען סעקרעטאר ה׳ ישראל סאמסאנאוויטש און פרוי צו דער חתונה פון זייער טאכטער דארא מיט ה׳ בעריל פרעלמאן.

דעם יונגען פאר א פליהענדע צוקונפט.

די פערוואלטונג פון „הכנסת אורחים" אין טשענסטאכאוו.

צו דער זילבערנער חתונה

פון אונזערע פריינד ה׳ שמואל ניעמיראווסקי און פרוי

ווינשען מיר זיי לאנגע ווייטערדיגע יאהרען פון א צופרידען צוזאמענלעבען

יוסף גאלדבערג און פרוי.

אונזער חשוב׳ן סעקרעטאר ה׳ ישראל סאמסאנאוויטש און פרוי צו דער חתונה פון זייער טאכטער דארא מיט ה׳ בעריל פרעלמאן ווינשט א הארציגען מזל טוב און פיעל נחת, דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט.

די פערוואלטונג פון „בית לחם".

מיינע הארציגע פריינד שמואל ניעמיראווסקי און פרוי

צו זייער זילבערנער חתונה אריכת ימים, געזונד און פיעל גליק.

ערפאלג אין זיין געזעלשאפטליכער ארבייט

ווינשט

שמואל פראנק.

מחלה לבקוביץ — קאליש

נתן יאקובוביץ — ויעלון

מאורשים

באדר תרצ״ו.

הארציגע ברכות צו די פערלאבונג פון אונזער זוהן נתן מיט פרל. מחלה לעווקאוויטש

מען זאל זעהען ביי זיי פיעל נחת און פריידד.

עלטערן און געשוויסטער, וויעלון.

את חברנו נתן יאקובוביץ לרגלי בואו בברית האירושין עם העלמה מחלה לבקוביץ

מקליש, בברכת מזל טוב ועתיד מזהיר

דוד עליאש, עליה אראנאוויטש, שייוויל לעשטשיק, וויעלון.

ברכת מזל-טוב לחברנו נתן יאקובוביץ לרגלי בואו בברית האירושין עם העלמה

מחלה לבקוביץ

שמואל בוימאץ, ישראל ליפשיץ, חערשל סקרזיניא וויעלון.

את ידיד נעירנו וחברנו לדעה נתן יאקובוביץ לרגלי בואו בברית האירוסין עם ב״ל העלמה מחלה לבקוביץ מקליש הננו מברכים בברכת מז״ט ועתיד מזהיר.

חיים באבראווסקי, אליהו זיידמאן, יצחק נחמי׳ גערשט וויעלון.

בברכתנו הלבבית לידידנו וחברנו, נתן יאקובוביץ לבואו בברית האירוסין עם ב״ז העלמה מחלה לבקוביץ.

ישראל גרשונוביץ, הערצקא עליאש, וואלף ראזענבוים וויעלון.

דאס לאנג-עגזיסטירענדע געשעפט פון

ש. פאלוס, אלעע 3

מאכט בעקאנט די ג׳ קונדשאפט, דאס זי בעזיצט יעצט אויף לאגער

א גרויסען אויסוואהל פון זעמטליכע

שניידער-צוראטען צו זעהר ביליגע פרייזען.

בעמערקונג: פאר שניידער א ספעציעלער ראבאט.

רעציעלע בעדינגונגען.

Mam zaszczyt podać do łaskawej wiadomości PT. Publiczności, że otworzyłam w Częstochowie

Salon Mód p. f. „Karola"

Polecam wielki wybór KAPELUSZY DAMSKICH najmodniejszych i najelegantszych fasonów. Przyjmuję również wszelkie PRZERÓBKI, które wykonuję podług zagranicznych żurnali.

Z poważaniem

Karola Złotnikówna, Aleja 22.

צו דער בעקוועהמליכקייט פון די געעהרטע קונדען!

האבען מיר געעפענט א פראנט = געוועלב

אויף נארוטאוויטשא № 19=23

וואו ס׳געפונט זיך א גרויסער אויסוואהל פון אלערליי

ווינער מעבעל, געבויגען מעבעל

הורט און דעטייל. א. ד. גל. געגריע פאבריקס-פרייזען.

FABRYKA MEBLI GIĘTYCH

D. SZMULEWICZ i S-ka

Częstochowa, Narutowicza 19-23.

בעמערקונג: צוליעב׳ן 50-יעהריגען יובל פון אונזער עקזיסטענץ, פערקויפען מיר די וואך בענקלעך פון 3.75 זל. א שטיק.

י. ל. פויגעל.

די מאס איז שוין איבערפולט!

ווען פאַר אייניגע חדשים צוריק האט זיך ווידער נאָך אַ קורצען אָטעם-צוג (די יודישע בעפעלקערונג אין פוילען לעבט נור מיט אַזעלכע אָטעם-צוגען...) פונאַנדערגעפלאַקערט ביי אונז די אַנטי-יודישע העצע און אלס פועל-יוצא פון איהר די אַנטי-יודישע ארויסטרעטונגען, זענען מיר געבליבען שטעהן הילפלאָזע און פאַר'חידוש'טע. מיר האָבען זיך געריבען די אויגען און געפרעגט זיך אַליין: איז עס מעגלוך? איז דאס במציאות, אַז גראַד, ווען ביים רודער שטעהט אַ ליבעראַלע, כמעט יודען-פריינדליכע רעגירונג, אַז גראַד דאמאלס זאָל אַזוי בליהען דער יודען-האַס און ווילדעווען דער זאָאָלאָגישער אַנטיסעמיטיזם? איז עס געמאַלט, אַז דאס ענדעקישע פּראָגראַם זאָל גראַד אויסגעפיהרט ווערען אונטער דער הערשאַפט און ביי דער שווייגענדיגער צושטימונג פון א נאָך מאַי-רעגירונג?

זענען אָבער נאַכגעקומען די שפּעטערדיגע געשעהענישען און האבען אונז פולשטענדיג געעפענט די אויגען. עס האבען זיך אָנגעהויבען צו שיטען מיט א „פריצישער" ברייטקייט, „פריינדליכע" עצות אויף אונזער אַדרעס, ארויסגעזאגטע דורך אונזערע „פריינד", פון דער סיים-טריבונע אין ערשטען „ריינעם" מאַי-סיים. מען האט זיך אָנגעהויבען קנייטשען דעם שטערן און זוכען א טעריטאָריע, וואוהין ס'זאָל קענען עמיגרירען דער "איבערפלוס" (א זעהר עלאסטישער בעגריף...) פון יודען אין פוילען און ווען די סטאַטיסטיק האט אָנגעוויזען, אַז די יודישע עמיגראַציע אין אַ געוויסען חודש האָט געדעקט אָהן אַ רעשט, דעם נאַטירליכען צווואוקס פון דער יודישער בעפעלקערונג, איז צו די פרייד פון אונזערע „פריינד" גאָרנישט געוועזען קיין גרעניץ. עס איז לסוף גאָר געקומען די קרוין פון די אַלע מעשים, דער „הומאַניטאַר-עקאָנאָמיש-רעליגיעזער" פּראָיעקט צו פערבאָטען די יודישע שחיטה איז דורך אונזערע „פריינד" אַריינגעטראָגען געוואָרען אין סיים. מיר האבען אָנגעהויבען עפנען די אויגען. מיר האבען אָנגעהויבען מיט אַמאָל אַלעס פערשטעהן...

און גראַד האט זיך די דאָזיגע „פריינדליכע", גוט אויסרעזשיסירטע אַקציע געגען אונז — ווי דורך א וואונדערליכען צופאַל — צוזאַמענגעטראָפען מיט אַ צווייטער, פערקעהרטער אַקציע. גראַד קומט יעצט פאַר אויפ'ן צעגליהטסטען אבשניט פון דער פוילישער מינדערהייטס - פּאָליטיק — אויפ'ן געביעט פון די פויליש אוקראַאינישע בעציהונגען — אָנ'אַבקיהלונג און ענטשפּאַנונג. גראַד הויבט יעצט אָן די רעגירונג — און מיט רעכט — אַרויסווייזען מעהר פערשטענדניש פאר די אינטערעסען פון דער דאזיגער מינדערהייט, גראַד הויבט זי אָן טיילווייז צו בעפרידיגען — און ווידעראַמאָל מיט רעכט — איהרע גערעכטע פאָדערונגען.

און עס מוז זיך יעדער יוד שטעלען די פראָגע: פונוואַנען די צוויי מאָסען? צו קומט טאַקי דערפאַר, ווייל מיר האָבען קיינמאָל נישט געבילדעט און בילדען ווייטער נישט קיין געפאהר פאַר דער גאַנצקייט פון דער פוילישער מלוכה, צו קומט אונז טאַקי דערפאר צו בלייבען די אייביג-פערפאָלגטע און גע'רודפ'טע? צו, ווייל מיר רעדען נישט מיט דער שפראך פון סאַבאָטאַזש און טעראָר קומט נישט צו ערפילען אונזערע גערעכטע פאָדערונגען? זאָל טאַקי די בעציהונג צו אונז זיין א פועל-יוצא פון אונזער הילפלאָזיגקייט און שוצלאָזיגקייט? זאָל דאס אַלץ טאַקי זיין אַ פּאָליטיק פון געהן אויף דער ליניע פון שוואַכסטען ווידערשטאַנד?...

עס לאָזט זיך נישט גלויבען, אַז דאס זאָל זיין דער יסוד פון דער „פריינדליכער" בעציהונג צו אונז. עס לאָזט זיך נישט גלויבען דערפאַר, ווייל דאס וואלט געוועזען, אי נישט יושר'דיג, אי נישט קלוג. נישט יושר'דיג, ווייל פאַר אונזער לאָיאַליטעט וואָלטען מיר בעקומען אַבגעצאָהלט מיט אַזאַ „דאַנקבאַרקייט" און נישט קלוג, ווייל דאס אָנווענדען כסדר'דיגע פערפאָלגונגען געגען אַ געוויסער מינדערהייט, איז זעהר אַ שוואכע סגולה צו פּפלעגען איהרע לאָיאַליטעטס-געפיהלען און מיט אַזאַ „ערציהונגס-מעטאָד" קען מען טיילמאָל — זעהר ווייט פערפאָהרען:...

עס קען זיך די זאַטע און בעפרידיגטע פרוי פּריסטאָר, צוזאמען מיט איהרע אדהערענטען ערלויבען צו געבען אונז לעקציעס פון ביליגען פּאַטריאָטיזם. זיי קענען אונז ראָטען, אַז בעת מ'שלאָגט אונז, זאָלען מיר זיין „שטילער ווי וואסער און נידריגער ווי גראָז". דאס איז פאר זיי אַ ליכטע, אי אַ דאַנקבאַרע אויפגאַבע. זיי דאַרפען אָבער דערביי געדענקען, אַז די מלוכה איז נישט עפּיס אַנ'אַבגאָט צו וועלכען מ'דינט, נישט פערלאַנגענדיג פון איהם קיין געגענזייטיגקייט. פונקט ווי דער בירגער דיענט דער מלוכה, דיענט די מלוכה דעם בירגער. אויב די מלוכה האט דאס רעכט צו פערלאַנגען פון איהרע בירגער, אַז זיי זאָלען מקריב זיין אויף איהר מזבח זייער לעבען און פערמעגען, איז עס דערפאַר, ווייל זי גיט גלייכצייטיג שוץ דעם דאָזיגען לעבען און פערמעגען. אויב זי פערלאַנגט — ווי דאס טהוט די פוילישע קאָנסטיטוציע אין אַרט. 112 — טיילמאָל צו פערבייגען פאר איהר די רעליגיעזע פרינציפּען, איז עס דערפאַר, ווייל זי ערטיילט גלייכצייטיג שוץ דער רעליגיעזער געוויסענס-פרייהייט און דער רעליגיעזער פּראַקטיק. דער וואס ווירקט אויף דער אַבשוואכונג, אָדער בעגרעניצונג פון דער דאָזיגער שוץ, דער ווירקט גלייכצייטיג — מיט אונב'רחמנות'דיגער קאָנסעקווענץ — אויף דער אַבשוואכונג און בעגרעניצונג פון דער קרבנות-גרייטקייט פון בירגער, דער מאכט לויזער די פעדים, וואס פערבינדען דעם בירגער מיט זיין מלוכה, ווייל פּאַטריאָטיזם באזירט אויפ'ן פרינציפּ, אַז „די מלוכה איז דאס געמיינזאמע גוטס פון אַלע בירגער".

מילא, ווי עס זעהט אויס די זיכערהייט פון אונזער לעבען און פערמעגען, וועגען דעם איז איבריג אַ וואָרט צו פערלירען. די טעגליכע פּאָליציי-כראָניק רעדט וועגען דעם מיט א גענוג קלאָרע שפראַך... יעצט גרייטען אונזערע „פריינד" צו אַנ'אַטענטאַט אויף אונזער רעליגיעזער געוויסענס פרייהייט. זיי ווילען אונז פון איין זייט צונעמען די קאַרדינאַלסטע מעגליכקייטען צו לעבען און עקזיסטירען אויף דער פוילישער ערד און פון דער צווייטער זייט מיט אונז קנעלען א פרק פּאַטריאָטיזם. ווי מיר דאַרפען זיך אויפפיהרען בשעת דער דאָזיגער „עגזעקוציע"...

מיר האַלטען, אַז די דאָזיגע לייט טהוען א בערישע טובה דער פוילישער מלוכה. מיר גלויבען נישט, אַז ס'זאָל ליגען אין וועמענס ס'איז אינטערעס לויזער צו מאכען די פעדים, וואס פערבינדען די יודישע בעפעלקערונג, מיט דער פוילישער מלוכה, צו האַמעווען דעם אלגעמיינעם „פערבירגערונגס-פּראָצעס", וועלכען די פוילישע רעגירונג פיהרט יעצט אָדורך און וועגען וועלכען עס האט אזוי שעהן גערעדט פּרעמיער קאָשטשאַלקאָווסקי.

אמת, מיר זענען" טאַקי א שוצלאָזע און הילפלאָזע מינדערהייט. אונטער אונז שטעהען נישט קיין האַרמאַטען און קיין בעוואָפענט מיליטער. אָבער אויך אַזאַ שוצלאָזע מינדערהייט קען מען נישט שטראָפלאָז שטויסען אין די אָרעמס פון נויט און פערצווייפלונג. אויך די פערפאָלגונגען געגען אזא שוצלאָזער מינדערהייט האבען א גרעניץ, וועלכע טאָר נישט איבערגעשריטען ווערען, ווייל נאָכ'ן איבערשרייטען ווערט יעדע פערפאָלגונג אַזאַ בומעראַנג, וועלכער געציעלט אין פערפאָלגטען טרעפט שטענדיג צוריק דעם פערפאָלגער.

מיט'ן בעשליסען דעם שחיטה-פערבאָט ווערט די דאָזיגע גרעניץ איבערשריטען.

קרן היסוד און... סערטיפיקאַטען.

פעליעטאָן פון ד"ר א. פאַלסקי.

סערטיפיקאַט.

דאס דאָזיגע כשוף-וואָרט, וואס פערכאַפט יעדעס יודישע הארץ, פיהלט אָן דעם מוח מיט פאנטאזיע און רייצט, ווי אַ גרויס געווינס. אויף וואס פאר אַנ'אופן שטרעבט מען עס נישט צו כאפּען אָט דעם גלוסטיגען פויגעל, אפילו...

דורכ'ן קרן היסוד.

ס'איז מאָדנע:

וויפיעל כחות דער קרן היסוד האט עס אוועקגעלעגט אויף זיין פּראָפּאגאנדע-וועג — די טאלאנטפולע רעדנער, מיילער, וואס פלייצען פערעל, האבען זיך בעמיהט פאפולער צו מאַכען צווישען פאָלק די הייליגע מיסיע פון קרן-היסוד — זיין אויפנאבע, איינגאבע און אויסגאבע.

אָבער עד הנה איז עס נאָך מעהר נישט קלאָר: יודען זוכען פּאַרט דאָ נאָך עפּיס אַ צוגאבע. עס ווילט זיך זיי דורכאויס בעטראכטען דעם קרן חיסוד כאטש, ווי עפּיס א ניי-ערפונדענער אַפּאַראַט, אין וועלכען מען ווארפט אַריין אַ דעקלאַראציע פון דער זייט, מ'טהוט אַ דרעה און ס'פאַלט ארויס פון דער צווייטער זייט א... סערטיפיקאַט.

זכה בגורל.

און פאלט טאַקי נישט אַרויס, פערדריסט עס, מען דענערווירט זיך, מען האט אַבגענארט.

אַז סך-הכל וויל מען זיך אַליין נאַרען — דאס פערגעסט מען.

זיי ווילען מאכען א געשעפט, א טויש-האַנדעל, זאָל מען זיך דיענען געגענזייטיג: איך אייך — א פונט, איהר מיר — אַ סערטיפיקאַט! מיר בעהאַנדלען אייך שעהן, זייט-זשע מוחל און בעהאַנדעלט אונז שעהן.

סוף-כל-סוף מאַכט נאָך אַלץ דער קרן היסוד ריוח. וויפיעל דעקאַ וועגט עס אַזאַ פּאַפּירעל פון אַ סערטיפיקאט געגען א גאנצען פונט זלאָטעס?...

עס האָגעלט אין ביוראָ מיט די בריוועלעך פון דער פּראָווינץ. אַלע מיט איין אינהאלט, איין בעגעהר און איין אָבקעהר: ענטטוישונג אין דער ליעבע...

ס'טייטש?... היתכן?... ווי אַזוי קאָן מען דאס?... און וואו איז יושר?... ווי האט מען א יהדות און א לב?

שרייבט איינער:

צעהן יאהר, אַז איך צאהל רעגולער, ווי א חוב, אויפ'ן קרן היסוד, און טאָמער דאַרף איך א סערטיפיקאַטעל פאר מיין שוועסטער-קינד'ס אַנ'איידעם, וואס וויל זיך ווידמען דער ערד, איז שוין פיער וואָכען, ווי כ'האב צו אייך געשריבען — און גאָרנישט: דאס שטיקעל סערטיפיקאט איז נאָך נישט דאָ. ריכטיג אַזוי?

טרייבט א צווייטער:

וואס מיינט איהר זיך, איהר וועט טיילען דער גאנצער וועלט סערטיפיקאטען און מיר נישט? צי מיין געלד, וואס כ'צאהל אין קרן היסוד, איז פלעוועס? כ'געפין דאס אין גאס? באשר? כ'וועל אייך „פערעפיטעווען" אויף דער פרעסע, למען ידעו!...

שרייבט א דריטער א „זיי געזונד":

...גענוג, מעהר צאהל איך נישט פאר'ן קרן-היסוד. זאָלען צאהלען יענע, וועמען מ'גיט סערטיפיקאַטען!...

אוי, די בריוועלעך פון דער פּראָווינץ!

זיי טהוען וועה ביים ארויסרופען דעם שמייכעל, מ'דאַרף זיי נישט נעהמען טראגיש. דאס ברויזט מען פערצווייפלונג, אין תוך זענען דאָך דאס גוטע יודען. טריי איבערגעגעבען צום פאָלק און לאַנד.

ס'איז נאָר וויכטיג, אז ס'איז יאָ געקומען צו רייד, אויפצוקלערען די סערטיפיקאַטען-אינטערעסאנטען קורץ און שאַרף א קודם:

נישט דער קרן היסוד איז די אינסטיטוציע, וואס האט אין איהר רשות סערטיפיקאַטען צו פערוואַלטען (מ'האָט עס קיינער קיינמאָל נישט איינגעשאַצט). מאַכען א בעשטעלונג פון סערטיפיקאַטען אין קרן היסוד, איז—פשוט נישט אָנגעטראָפען אויפ'ן ריכטיגען אדרעס.

און דערנאָך: מכח... פּראָטעקציע? —ליידער...

דער קרן היסוד שעפט נישט אויס זיין ענערגיע פאר רב ישראל, נאָר פאַר'ן כלל ישראל.

יש בכלל מאתים מנה. בעשטעהט דאָך דער כלל פון א סך יחידים. נמצא, אויב מען זאָרגט פאַר'ן כלל, ארבייט מען אין איין וועגס אויך פאר די אונצעהליגע אונבעקאנטע.

דער קרן היסוד האט פערטראכט אזא ריעזיגען פּלאַן פון א בנין עדי עד, וואס די יודישע געשיכטע פון היינט איז נאָך נישט אימשטאנד דאס אָבצושאַצען, און די, וועלכע זאמלען אין די היימען ציגעל און שטרוי פאַר דעם בנין, זענען עוסק במלאכת הקודש, אז זיי צו פּלאָנטערן אין דער ארבייט וועגען עמיצענס א נוצען, פון וואָסער גרויסער וויכטיגקייט עס זאָל נישט זיין—איז אַנ'עברה.

א חוץ, וואס ס'איז נאָך א פראַגע, אויב ביים בעסטען ווילען קאָנען זיי ווירקליך די פערלאַנגטע טובות ממלא זיין...

ובכן, איז מען ברוגז מיט'ן חזן, דאַרף מען נישט זאגען קיין אמן?

דאס יתומה'שע ארץ-ישראל איז דאָך אַמווייניגסטען שולדיג. און איז ווער געקרענקט אין זיין אמביציע, צי דען קומט דערפאר פערהאַלטען דאס בוימאַטעריאַל פאַר'ן לאַנד, וואס דאַרף און מוז וואס גיכער ווערען יודיש?

געהט דאָך די קשיא צוריק אין דער פערקעהרטער ריכטונג:

ס'טייטש?... היתכן?... ווי אזוי קאָן מען דאס?... און וואו איז יושר?... ווי האט מען א יהדות און א לב?...

איך האָב מיט זיי קיין שייכות נישט...

קליינער פעליעטאָן.

לעזענדיג די בראָשור: „אין פערטיידיגונג פון דער יודישער שחיטה", וואָס איז אַרויס די טעג פון אונזער טשענסטאכאווער רב ר' נחום אַש האב איך זיך דאָרט אַנגעשטויסען אויף עטליכע העלדען, וועלכע שפּיעלען אין דער דאָזיגער בראָשור אַ גרויסע ראָלע און פערנעמען אַ בכבוד'ען אָרט אין דער שחיטה-פּראָגע.

אָט די דאָזגע העלדען טראָגען צום אומגליק מיין פאַמיליען-נאָמען פראַנק און היות ס'קאָן נאָך זיין א חשד, אַז איך האָב חס ושלום מיט זיי א שייכות, בין איך ז'אָ מוסר מודעה פאַר גאַנץ קהל, אַז איך, מיינע עלטערן, זיידעס און עלטער-זיידעס עד סוף כל הדורות האבען אָט מיט די דאָזיגע פראַנקס נישט קיין שום שייכות. אמת, צו דער שחיטה האבען מיינע אבות ואבות אבותינו שוין דוקא יאָ געהאט אַ גרויסען שייכות, ווייל עטליכע זיידעס זענען געווען אַליין שוחטים און געקומען אין בעריהרונג מיט'ן בעל דבר — מיט'ן אָקס גופא (נישט אַזוי ער האט זיי בעריהרט, ווי זיי איהם). איין זיידע איז געווען אַ רב ביי יודען, אַזוי, אַז ער האט אויך געהאט צו טהון מיט אָקסען, כ'מיין מיט דער שחיטה. אָבער מיט די פראנקס וואס געפונען זיך אין היגען רב'ס בראָשור האָבען זיי נישט קיין שייכות.

אדרבה, זאָל מען א נעם טהון די מגלת השחיטה פון היגען רב און אַ קוק טהון ווער עס זענען די דאָזיגע פראַנצעוואטע (כ'מיין פראַנקעוואטע) העלדען.

לעאָנקאוואל פראַנק — מחבר פון אַ „לומדיש" חיבור וועגען שחיטה אונטער'ן נאָמען „זבויעצקא באַנדאַ", אויף פשוט יודיש הייסט דאָס „די רויבערישע חברה". אָט דער דאָזיגער פראַנק טרעט שאַרף אַרויס געגען דער יודישער שחיטה און שיט פעך און שוועבעל אויף יודען און אויף זייערע באַרבארישע מנהגים, און לויבט שטאַרק דעם הומאַניטאַרען אופן פון קוילענען בהמות דורך מכבד זיין מיט א פּאָר זעץ פון א האַמער. בין איך געווען אַ בעלן צו וויסען, ווער עס איז דער דאָזיגער פראַנק, פון וואַנען שטאַמט ער, ווער זענען געווען זיינע עלטערן, אַזוי ווי עס שטעהט אין אבות: „מאין באת ולאן אתה הולך", פונוואַנען נעהמסטו דיך און וואס פאר א פערשוין ביזטו, און ועל כולם, צי האָסט דו דיך נישט אַמאָל אונטערגעשמד'ט אויך. נאָר געה זוך, אַז קיינער ווייס נישט וועגען אַזאַ מין בעריהמטען פּארשוין, וואס האט געשאפען די „זבויעצקאַ באַנדאַ".

דאַן איז נאָך פערהאַנען אין רב'ס חיבור אַ גאָר וואַזשנער העלד. ושמו יאַקוב לייבאוויטש דאברוצקי פראַנק. דאס איז דער אמת'ער יעקב פראַנק, וועלכער האט געוואָלט זיין א משיח ביי יודען און האט אפילו אָנגעשפּארט אין טשענסטאָכאָווער קלויסטער און שפּעטער איז ער אַריבער צום קריסטענטום. דער יעקב פראַנק איז געווען אַזאַ למדן, זאָל מען זאָגען ווי דער גלח טשעטשאַק אָדער ווי דער היגער ענדעקישער לאַווניק פּיאָנטקאָווסקי, און אָט אויף דעם פראַנק פעררופט זיך דער גרויסער גאון המפורסם גלח טרזעטשאַק אין זיין ספר וועגען שחיטה אַלס בעוויז ווי יודען נוצען אויס די קריסטליכע בעפעלקערונג. אַז מיר האָבען צו דעם פראַנק, וועלכער איז אפילו אונזער אַ שטיקעל בן-עיר, נישט קיין שייכות ווייסט איהר דאָך, ווארום ווען איך וואָלט זיך יאָ אָנגעהערט אָט צו דעם פראַנק, וואלט איך דאָך היינט געווען א פוילישער שליאַכטשיץ, באַראָן אָדער פירשט און איינער פון די ראשי המדברים געגען די „באַרבארישע" שחיטה. אָבער ווי איך בין אַ פּראָסטער יוד און, לא עליכם, אַ פעליעטאָניסט אין אַ זשארגאָנאָווער צייטונג, האב איך אויך מיט'ן דאָזיגען פראַנק נישט קיין שייכות.

איך האב אויך נישט קיין שייכות צום דריטען פראַנק, וועלכער ווערט געברענגט אין חיבור פון רב אש, צו פּאַסטאָר ד"ר פרידריך פראַנק פון בייערן, וועלכער טרעט אַרויס אין געגנזאַץ צו די אויבען דערמאנטע פראנקס אין פערטיידיגונג פון דער יודישער שחיטה. כאטש דער דאָזיגער פראנק איז שוין אַ סימפּאטישער פראַנק, (אויף מיר געזאגט) און זינגט לויב-געזאנגען דעם יודישען פאָלק און זיין רעליגיע, פונדעסטוועגען מוז איך אַנ'אמת מודה זיין — אויך צו דעם דאָזיגען ד"ר פראַנק, וועלכער קען פעררעכענט ווערען צו די חסידי אומות העולם, האב איך, וואס אַנ'אמת נישט קיין שייכות.

אמת, אונזערע אור זיידעס קומען אויך ארויס פון יענע מקומות, ווייל בעת מען האט זיי פערטריבען פון שפּאניען האבען זיי זייער רוהה-אָרט געמאכט אין פראַנקאָניע און פון דאָרט איז דער עלטער-זיידע פון אונזערע פראַנקס מגולגל געוואָרען אַזש קיין טרוסקאָלאַס און דאָרט אלס שוחט געווען אַ גאָר הייסער אנהענגער פון יודישער שחיטה, זייענדיג אַליין זאָגאָר אַ שוחט.

קורץ, איך דערקלער פאַר אַלע עפענטליך, אַז איך שמואל בן יצחק מאיר אָדער ווי מען רופט מיך סעבאַסטיאַן סין יאַצענטעגאַ מאַרטשינאַ פראַנק האָב נישט קיין שום שייכות צו די פראַנקס, וואס געפינען זיך אין דעם רב'ס בראָשור. דהיינו, נישט צו לעאָנקאוואלא פראַנק, נישט צום „בעריהמטען" „משיח" יעקב פראַנק און אויך נישט צום פּאַסטאָר ד"ר פראַנק פון בייערען, מיר זענען נישט קיין פּאַלסיפיקאַטען, נאָר מיר האבען אונזער אָריגענעלען אייגענעם הערב, אונזער משפחה איז בעוואוסט אין טשענסטאכאוו און בעקאַנט, אלס איינע פון די דריי בעריהמטע משפחה'ס: די פּאַנקאָווסקי'ס, בעהם'ס און פראַנקס און ווי איהר ווייסט האָבען מיר אונזער אייגענעם סימן, וועלכער זאגט, אַז מיר זענען די נישט גלייכע פראַנקס...

———

די צרה איז אָבער, וואס פראַנק'ס זענען מיר אמת עכטע, נישט-פּאַלסיפיצירטע, אָבער „לא השם הוא המדרש", קיין פראַנק אין די קעשענע זעהט מען נישט—און וואס טויג מיר אַלזאָ מיין ביינאַמען פראַנק?

סמאל.

אין און אַרום ייוואָ.

(א שטיקעל סך־הכּל).

אַלע פריינד פון דער יודישער קול-
טור קאָנען מיט צופרידענקייט קאָנסטאַ-
טירען, אַז די אַרבייט פון יודישען ווי-
סענשאַפטליכען אינסטיטוט צעוואקסט
זיך אַלץ מעהר און פערברייטערט זיך
כּסדר אויף אַלץ נייע געביטען פון יו-
דישען לעבען. עס איז קענטיג געוועזן
אַ געדאַנק, וואָס איז אויפגעקומען צו
דער רעכטער שעה. מיר לעבען אין אַ
צייט, ווען אין דער וועלט בכלל קומען
פאָר שינוים, און צוזאַמען דערמיט ענ-
דערט זיך שטאַרק דער מצב פון יודען.
אַ סך פאַרטייען זענען פערהאַן ביי
יודען, אַ סך געזעלשאַפטליכע אָרגאַ-
ניזאַציעס אַרבייטען צווישען אונז, מי-
העז זיך מיט וואָס זיי קענען אויסצו-
בעסערען דעם מצב, צו פערשטאַרקען
די יודישע פּאָזיציעס אויף אַלע לע-
בענס-געביטען. אָבער מען מוז מודה
זיין, אַז קיין אַלגעמיינער, כּולל'דיגער
איבערבליק איבער דעם, וואָס עס
טהוט זיך ביי יודען, ווי זיי האַלטען
אין דער וועלט, וואָסערע אויסקוקען
עס זענען פערהאַן פאַר'ן יודישען פאָלק
אויסצוהאַלטען זיין קיום אין די שטו-
רעמס פון דער צייט און אַרויסצוגעהן
אויף דער פריי, ענטוויקלען אַלע גייס-
טיגע כּוחות וואָס עס פערמאָגט און
אויפצוואַקסען צו אַ קולטור-פאָלק, ווי
עס האָט דאָס רעכט און די מעגליכ-
קייט וועדליג זיין גרויסער פערגאַנגענ-
הייט און וועדליג זיינע גרויסע ביז-
איצטיגע אויפטהוען אין דער געשיכטע
פון דער מענשהייט, — מיט איין וואָרט
אַ זיכער, בעגרינדעטע וויסען וועגען יו-
דישען פאָלק היינט, וואָס מען זאָל פון
דעם קאָנען אַרויסדרינגען די געהעריגע
מסקנות פאַר דער צוקונפט — איז דער-
ווייל נאָך נישטאָ. אויסצופילען אָט דעם
בלויז — שאַפען אַ וויסענשאַפט פון
דעם יודישען פאָלק פאַר דעם יודישען
פאָלק איז געקומען דער ייוואָ. זיין
אויפגאַבע איז צו שטעלען און אויסצו-
פאָרשען אַלע פראַגען פון יודישען לע-
בען מיט ריין וויסענשאַפטליכע מיטלען
צוליב ריין וויסענשאַפטליכע צוועקען,
אויפקלויבען פאַקטען, פון יודישען עבר
און פון יודישען היינט און דערקלערען
זיי אָהן פניות און משוא פנים, אָהן
פערטיגע מיינונגען, און מעגען זיי זיין
די בעסטע, און אָהן פריהער גרייטע
ענטפערט און זאָלען זיי זיין מי יודע
ווי נויטיג.

און אַלע, צו וועמען עס דערגעהט
דער רוף פון יודישען וויסענשאַפטלי-
כען אינסטיטוט: העלפט אונז פאָרשען
דאָס יודישע לעבען! — רופען זיך אָב
מיט בגייסטערשאַפט, ווער מיט מאַטעריע-
לער אונטערשטיצונג און ווער מיט זיין
וויסען און קענען. דער ייווא האָט צו-
נויפגעקליבען גאַנצע אוצרות מיט מאַ-
טעריאַלען וועגען לעבען פון יודישען
פאָלק אין אַלע דורות, בפרט אין די
לעצטע: דאָ זענען פערהאַן ידיעות
נישט בלויז וועגען גייסטיגען לעבען,
וועגען רעליגיע און קולטור, ליטעראַ-
טור און וויסענשאַפט, נאָר אויך ווע-
גען טאָג-טעגליכען לעבען פון די יודי-
שע מאסען, וועגען זייער עקאָנאָמישער
לאגע אין פערשידענע לענדער, וועגען
דעם קאמף וואס זיי פיהרען פאַר זייער
גלייכבערעכטיגונג ווי א מענש און
בירגער, וועגען די אָרגאַניזאַציעס פון
יודישע אַרבייטער אין קאמף פאַר אַ
יושר'דיגער אָרדנונג, וועגען די בעמי-
הונגען און פרובען פון יודען פון פער-
שידענע קלאַסען צו שאַפען אַ פרייען
צענטער פאַר'ן יודישען פאָלק אין ארץ
ישראל, וועגען דעם, ווי אַזוי יודען
שאַפען זייערע נייע קיבוצים אין די
לענדער מעבר לים; עס זענען אויך
אויפגעקליבען טויזענדער דאָקומענטען
פון דער יודישער געשיכטע, בפרט פאַר
די לעצטע יאָהרהונדערטער, צעהנדלי-
גער טויזענדער ביכער, טויזענדער
יאָהרגענג צייטשריפטען אין יודיש,
העברעאיש, און אנדערע שפּראכען,
וואס יודען בענוצען: צעהנדליגער טוי-
זענדער נומערן פאלקלאר, זעהר א סך
מאַטעריאַלען צו פאָרשען די יודישע
שפראַך, וואס דערמיט האט מען זיך
זעהר ווינציג פערנומען; די לעצטע
צייט איז אויך צוגעקומען א בעזונדער
אָבצווייג פאַר יוגענד-פאָרשונג, וואס
האט שוין בעוויזען צונויפצוזאמלען אַ
גרויסען און וויכטיגען מאטעריאל אין
הונדערטער אויטאָביאָגראַפיעס, טאָגבי-
כער און בריעף פון יודישער יוגענטלי-
כע פון דער לעצטער צייט, וואס קענען
העלפען בעלויכטען די גרעסטע פּראָ-
בלעם פון איצטיגען יודישען לעבען:
די צוקונפט פון אונזער יונגען דור.

די אַלע מאַטעריאַלען, וואס דער
ייוואָ קלויבט צונויף, בלייבען נישט לי-
גען ווי אַן'אומבעוועגליך אייגענס, נאָר
עס ווערט כּסדר רעגיסטרירט, סיסטעמ-
מאַטיזירט און, ווי ווייט עס קלעקען
מאטעריעלע און גייסטיגע מיטלען,
בעאַרבייט און פערעפענטליכט אין די
שריפטען פון ייוואָ (עקאנאמישע, היס-
טאָרישע, פילאלאגישע, פסיכאלאגישע,
סאציאלאגישע), אין זשורנאל „ייוואָ-
בלעטער", אין מאנאגראפיעס. עס זע-
נען שוין אָבגעדרוקט געוואָרען און
פערשפּרייט הונדערטער דרוק בויגענס,
נאָך פיעל מעהר וואלט מען געקאָנט
און געדאַרפט אַרויסגעבען, ווען עס
זאָלען נאָר זיין די געהעריגע געלד-
מיטלען.

און נאָך אַ זאַך איז נויטיג, כּדי די
אָנגעקליבענע מאַטעריאלען אין ייוואָ
זאָלען ווערען פול מיט גייסט פון לע-
בען און זאלען קאָנען דיענען פאַר'ן
פאָלקס-לעבען: עס מוזען זיין די גע-
לערנטע מענשען, וואס זאלען די מאַ-
טעריאַלען בעאַרבייטען. אויך וועגען
דעם האט דער ייוואָ געזאָרגט און מיט
דעם צוועק איז געגרינדעט געוואָרען
די אַ ס פּ י ר אַ נ ט ו ר א"נ פ ו ן
ד"ר צ. ש א ב א ד אויסצובילדען
יודישע געלערנטע אויף די פערשידע-
נע געביטען פון דער יודישער וויסענ-
שאַפט. אין משך פון דעם יאָהר האָבען
שוין געאַרבייט 10 יונגע לייט, צום
גרעסטען טייל מיט אַקאַדעמישער ביל-
דונג, אויך אייניגע לעהרער, וואָס
גרייטען צו וויסענשאַפטליכע ווערק,
איטליכער אויף זיין טעמע, וואָס איז
איהם אויפגעגעבען געוואָרען. עס זע-
נען געמאַכט געוואָרען אויספאָרשונגען
וועגען מצב פון דער יודישער לאַנד-
ווירטשאַפט אין מאַרנאָפאָלער וואָיע-
וואָדשאַפט און אין ווילנער געגענד,
וועגען מצב פון יודישער מלאכה, ווע-
גען דער יודישער יוגענד, וועגען יודי-
שע שולען, פאָרשונגען אין דער יודי-
שער שפּראַך און ליטעראַטור, אין יודי-
שען פּאָליטישען און געזעלשאַפטליכען
לעבען. דאָס זענען אַלץ טייל-אַרבייטען,
וואָס אין זייער סכום וועלען זיי גע-
בען מיט דער צייט אַ גאַנץ בילד.
דאָס איז ערשט אַן'אָנהויב, און די
טהוער פון ייוואָ האָפען, אַז עס וועט
זיי אפגליקען די זאַך צו פערגרעסערן
און פערברייטערן. אין די דאָזיגע אַר-
בייטען וועלען די יונגע געלערנטע זיך
אויסלערנען די וועגען און מעטאָדען,
ווי אַזוי מען דאַרף וויסענשאַפטליך בע-
אַרבייטען די פראַגען פון לעבען.

און נאָך אַ צווייג האָט דער ייוואָ
לעצטענס אַריינגענומען אין קרייז פון
זיין טעטיגקייט: דאָס איז די יודישע
קונסט. אין די לעצטע צעהנדליגער יאָה-
רען האָבען זיך בעוויזען ביי יודען
הונדערטער קינסטלער, וואָס האָבען
אין געמעלען און סקולפּטורען אויסגע-
דריקט זייער יודישקייט — א זאַך וואָס
איז ביי יודען איבער כּמה סיבות נישט
געווען בנמצא אין משך פון הונדער-
טער יאָהרען. מען הויבט שוין אָן רע-
דען וועגען א יודישער קונסט, וואָס
דאַרף אויסוואַקסען צו א גייעם בלי-
הענדיגען צווייג פון דער יודישער
קולטור און פערנעמען א שעהנעם
פּלאַץ אין דער אַלוועלטליכער קונסט.
ביז איצט זענען אָבער די יודישע
קינסטלער צוזייט און צושפּרייט איבער
גאָר דער וועלט, ווערען צונערעכענט
צו דער קונסט פון די פעלקער, וואָס
יודען וואוינען צווישען זיי. עס איז
אָבער שוין געקומען די צייט, אַז די
יודישע קינסטלער זאָלען ווערען צו-
נויפגעקליבען אין איין זאַמעל-פּונקט,
און זייער שאַפונג זאָל בעוויזען ווע-
רען ווי אין איינהייט דעם פאָלק, וואָס
זי שטאַמט פון איהר. דאָס קאָן טהון
די ק ו נ ס ט - ס ע ק צ י ע ביים ייוואָ
און דער יודישער קונסט-מוזיי. אַ
התחלה פון דעם איז שוין געמאַכט גע-
וואָרען. עס וועלען איצט געמאַכט
הכנות די זאַך צו פערברייטערען. דער
ערפאָלג איז, פונקט ווי אין אַנדערע
אויפטהוען פון ייוואָ, געוואנדן אין
דער געהעריגער שטיצע פון דער יו-
דישער געזעלשאַפט.

און מען מעג זאָגען, אַז די יודישע
געזעלשאַפט האָט פערשטאַנען אָבצו-
שאַצען די איניציאַטיווע און די אויפ-
טהוען פון ייוואָ. אין צוואַנציג לענדער
זענען פערהאַן געזעלשאַפטען פריינד
פון ייוואָ, וואָס העלפען איהם אין זיין
אַרבייט גייסטיג און מאַטעריעל. אויך
אין פ ו י ל ע ן האָט דער ייוואָ טוי-
זענדער פריינד און העלפער. ווי שווער
די צייט זאָל נישט זיין, ווי גרויס עס
זאָל נישט זיין די מאַטעריעלע נויט,
וויפיעל גזרות עס זאלען נישט פאַלען
אויף יודישע קעפּ, פערשטעהען דאָך
אַלע, אַז מען טאָר דעם גייסט נישט
לאָזען איינשלאָפען. אדרבא, קולטור-
אַרבייט מוז געטהון ווערען אויף
להכעיס אַלע בייזוויגער. אין דער גייס-
טיגער פעראייניגונג, אין קולטורעלען
שאַפען וועט דאָס פאָלק שעפען כּוחות
בייצוקומען אַלע נגישות און וועט סוף
כּל סוף דערלעבען בעסערע צייטען אַ
געשטאַרקטס און פעראייניגטס.

דער גרויסער „שחיטה-רעפּעראַט".

(כּמר פּעליעטאָן).

מיר געבען דאָ איבער אויספיהרליך
דעם גרויסען רעפעראט וואס דער
שחיטה-מומחה גלח ד"ר טשעטשאַק
האָט נישט געהאַלטען אין דער אַדמי-
ניסטראַטיווער קאָמיסיע, אויפווייזענדיג
מיט ראיות ברורות, אַז די יודישע
שחיטה איז פערבאָטען מן התורה.

געעהרטע פערזאַמעלטע!

ווי אייך איז בעוואוסט, האָבען די
יודען גלייך ווי נאָר מאַדאַם פריסטאָר
האָט אריינגעטראָגען אין סיים דעם
פּראָיעקט צו פערוועהרען די יודישע
„שעכיטע" אַלאַרמירט די גאַנצע וועלט,
אַז דער פּראָיעקט איז געגען דער יו-
דישער רעליגיע, דעריבער קום איך
אייך אַלס בקי אין הלכות „שעכיטאַ"
אויפקלערען, אַז די בעהויפּטונג פון
די יודען איז פאַלש, פערקעהרט, די
„שעכיטאַ" איז לויט זייער רעליגיע,
פערבאָטען.

די „טאָראַ" דערצעהלט, אַז ווען
דער ערשטער יוד אַבראַהאַם" האָט
געוואָלט ברענגען זיין איינציגען זוהן
„יצחאק" אַלס „קאָרבאָן", געבינדען
איהם, און שוין געהאַלטען דאָס מעסער
גרייט צום שעכטען, האָט איהם איין
ג-טליכער „מאַלאַך" אָנגענומען ביי דער
האַנד און נישט דערלאָזט אויספיהרען
די דאָזיגע נישט-הומאַניטעאָרע „שעכיטאַ".

די זעלבע „טאָראַ" פערלאַנגט קאַ-
טעגאָריש נישט צו בענוצען זיך מיט
די „שעכיטאַ" זאגענדיג: „אַנ'אָקס אָדער
שעפס זאָלט איהר נישט שעכטען". (שור
או שה אותו ואת בנו לא תשחטו).

די "האַגאדאַ", וועלכע ווערט גע-
זאגט פון אַלע יודען יעדען „פּעסאַך"
צום „סעדער" דערצעהלט מיט צופרי-
דענהייט ווי אזוי די יודען האָבען
אויסגענאַרט די עגיפּטער זיי געפיהרט
אין באַד אריין, גלייכצייטיג ווערט
אויך דאָרט דערצעהלט, דאָס דער
„מאַלאַך המאוועט" האָט אויסגעפיהרט
א טויט-אורטייל איבער א „שויכעט",
ווייל דער לעצטער האָט זיך בענוצט
מיט די ריטועלע „שעכיטאַ", שעכטענ-
דיג אַנ'אָקס. (ושחט לשוחט דשחט
לתוראַ).

צי איז דאָס אַלעס נישט גענוגענדע
בעווייזען, אַז די יודישע „שעכיטאַ"
איז געגען זייער רעליגיע?

דאַגעגען ווייזט אָן דער „טאַלמוד"
צו בענוצען נאָר דעם הומאַניטאַרען
בעטויבונגס - סיסטעם, בעפעהלענדיג:
„סאָקאָל יעסאָקאָל השור".

אויך איבער די צוויי גרויסע „קאָר-
באָנוט" „עגלאַ ארופאָ" און „שאָעיר
לאַזאזעל" וואס די יודען האָבען גע-
ברענגט נאָר ביי אויסערגעוועהנליכע
אויסנאַמספאַלען איז נישט אָנגעווענ-
דעט געוואָרען די „שעכיטאַ" נאָר דער
מאָדערנער בעטויבונגס-סיסטעם.

פון די אַלע אָנגעוויזענע פאַקטען
קענט איהר זעלבסט אורטיילען, ווי
פאַלש עס איז דער יודישער אַלאַרם
וועגען דער „שעכיטאַ".

אַלס בעווייז, דאָס די „שעכיטאַ"
ברענגט די יודישע „קעהילוט" אונגע-
הויערע איינקונפטען, און אַז די גע-
שאַצטע סומע — פון אונזערע פינאַנ-
סיסטען אויף 80 מיליאָן זלאָטעס יעהר-
ליך — איז נישט איבערטריבען, קאָן
דיענען דאָס, וואָס די אָרימע יודען
דערמאָנען און בעוויינען אין זייער
טאָג-טעגליכען געבעט דעם אונגעהוי-
ערען „שעכיטאַ"-אָבצאָהל, אויסרעכענ-
דיג: דרייסיג גילדען פאַר אַנ'אָקס,
צוואַנציג — אַ ווידרע און צעהן — אַ
שעפס. „שלשה עשרונים לפר, שני עש-
רונים לאיל ועשרון לכבש".

צום אנדענקען די גרויסע פּראָפיטען,
וואָס די קוה ברענגט די יודישע גע-
מיינדעס, ווערט געפייערט יעדעס יאָהר
אַ ספּעציעלער יום-טוב, וועלכער ווערט
אָנגערופען „פּאַרשאַט-פּאַראַ".

דער רעפעראַט, וועלכער איז פון
רעליגיעזען, הומאַניטאַרען און ווירט-
שאַפטליכען שטאַנדפּונקט געווען אויס-
געהאַלטען האָט אויף די פערזאַמעלטע
געמאַכט אַ קאָלאָסאַלען איינדרוק. ווי
מ'זאָגט, זענען די רבנים — דערווי-
סענדיג זיך וועגען דעם „למדנישען"
רעפעראַט — שוין מסכּים אויף דער
בעטויבונג פון דער בהמה, זיי פער-
לאַנגען אָבער, אַז דאָס בעטויבונג זאָל
פאָרקומען נאָר דורך בלאָזען פון שופר
די געהעריגע תקיעות, מאָטיווירענדיג,
דאָס אויב די תקיעות קענען מבלבל
זיין דעם קלוגען שטן, וועלען זיי דעם
„בהמה'וואַטען" אָקס אוודאי און אוודאי
בעטויבען.

עס איז אויך אַרויסגעריקט געוואָרען
דורך אַ געוויסער צאַהל יודישע פּאַר-
שטעהער דער פּראָיעקט אויף דעם
פּורים-גרעגער צו אָנערקענען אַלס בע-
טויבונגס-סיסטעם. דער פּראָיעקט איז
אָבער פון דער מעהרהייט נישט אָנגע-
נומען געוואָרען, ווייל דער פּורים-גרע-
גער, וועלכער ווערט שוין בענוצט
הונדערטער יאָהרען, האָט זיך אַרויס-
געוויזען פאַר אונפעהיג צו בעטויבען
די „המנט", וואָס בעווייזען זיך אַלס
עפּטער, און דעריבער קען ער נישט
גענומען ווערען אין בעטראַכט אויך
פאַר די בהמות.

יוזיאל טשענסטאָכאָווער.

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

אַנ'אָפענער בריעף צו דער בעל-רחמנות'ציגע מאַדאַם פּריסטאָראָווע

מיר האָבען דערהאַלטען א בריוועל,
אַדרעסירט צו דער מאַדאַם פּריסטאָ-
ראָווע, וועלכען מיר פערעפענטליכען:

חשוב'ע מאַדאַם!

מיר האָבען געלעזען אייער רעדע,
וואָס איהר האָט געהאַלטען אין דער
סיים קאָמיסיע בעת עס איז בעטראַכט
געוואָרען אייער פּראָיעקט וועגען אָב-
שאַפען די יודישע שחיטה. די דאָזיגע
רעדע איז ווירקליך געווען אַדורכגע-
דרינגען מיט טיעפען צער און רחמנות
צו די פיער-פיסיגע בעשעפענישען, וואס
ווערען אזוי אונברחמנות'דיג געטויטעט
פון די באַרבאַרישע יודען. מיר האָבען
מיטגעפיהלט מיט אייער איידעל הארץ,
וואָס קאָן נישט פערליידען קיין עוולות
לגבי בהמות, און איהר האָט זיך גע-
שטעלט פאַר א ציעל אבצושאַפען.
דעריבער הארציגע מאַדאַם לעבען, הא-
בען מיר צו אייך א בקשה: שוין הע-
כער א יאהר צייט, ווי מיר, צוויי-פי-
סיגע ברואים, ווערען אונברחמנות'דיג
געפּייניגט דורך ווילדע מענשען, וועל-
כע שלאָגען אונז איבער די קעפּ און
איבער'ן גאַנצען גוף; מען רייסט פון
אונז לעבעדיגעהייט אונזערע גלידער
און עס נעמט גאָר נישט קיין סוף צו
אונזערע צרות. אפשר וואָלט איהר
זיך אויך איבער אונז דערבאַרימט און
אריינגעטראָגען א פאָרשלאָג אין סיים,
אַז מען זאָל אָבשאַפען אויך אין אונזער
קאַנט די יודישע „שחיטה"...

איהר, מאַדאַם, זענט דאָך איצט
די העלדין פון טאָג. אייער נאָמען וועט
דאָך פערשריבען ווערען אין דער גע-
שיכטע, אַלס די גרעסטע און איידעל-
סטע, וואָס איז פול מיט רחמנות צו
לעבעדיגע ברואים, אפשר וואָלט איהר
אויך געקאָנט אַדורכפיהרען דעם גע-
זעץ-פּראָיעקט, אַז מען זאָל אונז אויך
אויפהערען צו מאַטערען און צו פּיי-
ניגען.

מיט טיעפער אַכטונג און כּבוד. יודען
פון טרוסקאַלאַס.

אַנ'אַנאָנימער נדבן.

פּערצייטענס איז נישט געווען קיין
חידוש, ווען ס'האָט זיך געטראָפען אַ
מענש, וואָס האָט געגעבען נדבות אזוי
אַז עס זאָל קיינער נישט וויסען—מתן-
בסתר האָט מען עס אָנגעריפען. און
די מצוה פון מתן בסתר איז זעהר
גרויס. לעצטענס אָבער איז דער מתן-
בסתר נישט אַקטועל, וואָרום יעדער,
וואָס גיט א גראָשענדיגע נדבה, וואָלט
געוואָלט, אַז די וועלט זאָל מיט איהם
קלינגען. און אויב ס'טרעפען זיך אויך
היינטיגע צייטען אזעלכע אַנאָנימע
נדבנים, איז עס ווירקליך א זעלטענ-
הייט.

אין „מחזיקי-הדת" איז פערהאַנען א
קוך, וועלכע גיט אַרויס יעדען טאָג
עטליכע הונדערט מיטאָגען פאַר די
אָרימע קינדער פון די חדרים. היות
אָבער עס איז נישט פערהאַנען
גענוג געלד, איז דער קוך-קאָמיטעט
שטאַרק בעזאָרגט און ווענדעט אָן אַלע
מיטלען צו שאַפען דעם נויטיגען סכום,
כּדי מען זאָל צום מיטאָג אויך קאָנען
די קינדער צוגעבען א זעמעל. דאָך
אָבער טראָץ אַלע אָנשטרענגונגען
האָט מען דאָך דעם „לוקסוס" בשום
אופן זיך נישט געקאָנט פערגינען, האָט
זיך געטראָפען א יוד, וועלכער האָט
גערופען א מיטגליד פון קאָמיטעט און
איהם געגעבען הונדערט זל. אויף זע-
מעל פאַר די קינדער און איהם אָנגע-
זאָגט מיט'ן האַרבען וואָרט, אַז קיינער
זאָל פון דעם נישט וויסען. דאָן האָט
דערזעלבער אַנאָנימער נדבן נאָך גע-
מאַכט פאַר די אָרימסטע קינדער 25
העמדלעך און אַנדערע קלייניגקייטען.

דער קוך-קאָמיטעט ווייסט נאָך נישט
ביז'ן היינטיגען טאָג ווער עס איז דער
נדבן, וועלכער האָט זיי געגעבען די
מעגליכקייט צו קאָנען טיילען די קינ-
דער צו גאַנצע זעמעל צום מיטאָג.

דער טהאַט פון דאָזיגען מתן-בסתר'-
ניק איז מאַקע א זעלטענהייט. אָבער
ווי איהר זעהט, טרעפען זיך פונדעסט-
וועגען נאָך אזעלכע אַנאָנימע מנדבים
אויך.

פעסט און אייניג

דער תענית, וועלכער איז פאַרגע-
קומען פערגאַנגענע וואָך האָט בעוויזען,
אַז ווען עס קומט אויף יודען אַנ'אַל-
געמיינע צרה ווערען זיי צווישען זיך
נאָהענט און פעראייניגט.

מענשען, וועלכע זענען נישט רע-
ליגיעז האָבען דעם דאָזיגען טאָג גע-
פאַסט. זיי האָבען דערמיט געוואָלט
אויסדריקען זייער צוגעבינדענקייט צום
יודישען כּלל, צו דער יודישער אומה
און גלייכצייטיג פּראָטעסטירען געגען
די יעניגע, וועלכע פּרובירען אויף א
ברוטאַלען אופן צו פערשוועכען אונזער
כּבוד און דעם כּבוד פון אונזער רע-
ליגיע.

דער דאָזיגער פאַקט, וואָס בנוגע
דער שחיטה זענען אַלע יודען אָהן
אונטערשיד פון איבערצייגונג אייניג,
איז א גוטער סימן. דאָס בעווייזט, אַז
ווען ס'וועט זיין נוציליך, וועלען אַלע
ווי איין מאַן פּראָטעסטירען געגען די
נגישות, וואָס מען וויל געגען אונז
אָנווענדען.

אין היגען שטאָדט-ראַט זענען אויך
די 9 יודישע פאָרשטעהער געקומען ווי
איין מאַן, כּדי צו פּערטיידיגען די אַל-
געמיינע יודישע אינטערעסען, עס זע-
נען פערשוואונדען געוואָרען אַלע חלוקי-
דעות וואָס הערשען צווישען זיי, און
אַלע 4 רעדנער האָבען איינער נאָכ'ן
אַנדערען מוטיג און שטאָלץ אָבגע-
שטויסען דעם אָנגריף.

זיי ווילען זיך נישט צופּאַסען...

דער גלח טשעטשאַק, די מאַדאַם
פּריסטאָראָווע, ראַטמאַן סמולסקי, לאָווי-
ניק קאַזשימיערטשאַק און נאָך אַזעלכע
„לומדים" (א חוץ די אמת'ע „תּלמידי
חכמים" פון די ענדעקעס) האָבען אַנ-
ערקענט און אַרויסגעגעבען א פּסק-דין,
אַז די יודישע שחיטה איז באַרבאַריש

אפל. אדוו. י. קושעפיצקי.

ראס געזעץ וועגן „ריטשאלט-אבראטאווע".

II

אין פוריגען ארטיקעל האבען מיר אנגעוויזען, אז ביז'ן 31 מערץ 1936 וועט דער שטייער-אמט ערטיילען שריפטליך די געהעריגע אונטערנעהמונגען, צו וועלכער „ריטשאלט-גרופע" זיי זענען געווארען פעררעכענט. דער שטייער-צאהלער האט דאס רעכט אין פערלויף פון 14 טעג פונ'ם דערהאלטען די דאזיגע מעלדונג אריינצוטראגען אינ'ם שטייער-אמט שריפטליך א פארשלאג וועגען פעררעכענען די אונטערנעהמונג צו אנ'אנדערע „ריטשאלט-גרופע". דער דאזיגער שריפטליכער פארשלאג איז פריי פון אבצאהל.

אינפאלס דער שטייער-צאהלער טראגט נישט אריין קיין פארשלאג ווערט דאס אנערקענט אלס בעוויז, אז ער איז מסכים מיט דער מעלדונג פונ'ם שטייער-אמט. די מעלדונג בעקומט דאן די קראפט פון א „צאהלונגס נאקאז". אויך דאס אריינטראגען דעם פארשלאג נאכ'ן טערמין פעראורזאכט די זעלבע קאנסעקווענצען. די אריינגעטראגענע פארשלאגען ווערען בעטראכט דורכ'ן „נאטשעלניק" פון שטייער-אמט אין דער אנוועזענהייט פונ'ם פעראינטערעסירטען שטייער-צאהלער. דעריבער זעהט דאס געזעץ פאר, אז דער שטייער-אמט איז פערפליכטעט 5 טעג פאר'ן טערמין מודיע צו זיין דעם שטייער-צאהלער דעם טאג פון בעהאנדלען זיין פארשלאג. דער שטייער-צאהלער קען זיך לאזען פערטרעטען ביי דער פערהאנדלונג דורך אנ'אדוואקאט, אבער אין דעם פאל ווען דער שטייער-אמט איז מסכים צו פעררעכענען די אונטערנעהמונג צו דער דאזיגער „ריטשאלט-גרופע ווי ס'פאדערט דער שטייער-צאהלער האט ער דאס רעכט דעם שטייער-צאהלער צו דער פערהאנדלונג נישט צו רופען. פערשטעהט זיך, אז אין דעם פאל זענען נישט נויטיג קיין פערהאנדלונגען.

אויב דער שטייער-צאהלער קומט נישט צו די פערהאנדלונגען אין אנגעוויזענעם טערמין ווערט דאס דורכ'ן שטייער-אמט אנגענומען אלס בעוויז, אז ער האט דעם פארשלאג צוריקגעצויגען און דער דאזיגער ווערט איבערהויפט נישט גענומען אין בעטראכט.

אנדערש איז ביים אריינטראגען אנ'„אדוואלאניע"—,כאמש דער שטייער-צאהלער איז נישט געקומען צו דער געהעריגער זיצונג, איז דאך זיין רעקורס בעטראכט געווארען אין זיין אבוועזענהייט,—מען דארף דעריבער געדענקען, אז בנוגע דעםאויבענדערמאנטען פארשלאג זענען די קאנסעקווענצען פונ'ם נישט קומען צו די פערהאנדלונגען, פיעל הארבערע.

די רעזולטאטען פון די פערהאנדלונגען צווישען דעם שטייער-אמט און דעם שטייער-צאהלער ארום דעם אריינגעטראגענעם פארשלאג קענען זיין צווייערליי:

1) די צדדים—דער שטייער-אמט און דער שטייער-צאהלער – קומען צו א פערשטענדיגונג (דער שטייער-אמט נעמט אן דעם פארשלאג פונ'ם שטייער-צאהלער אדער ס'קומט צו א קאמפראמיס).

2) ס'קומט נישט צו קיין פערשטענדיגונג ד. ה. די צדדים קומען נישט אדורך צווישען זיך.

אין ערשטען פאל ווערט די אונטערנעהמונג פעררעכענט צו דער „ריטשאלט-גרופע", וועלכע איז אנגענומען געווארען אויפ'ן סמך פון דער פערשטענדיגונג. אין צווייטען פאל ווערט די אונטערנעהמונג, אויף דער פאדערונג פונ'ם שטייער-צאהלער, אויסגעטיילט פונ'ם „ריטשאלט", ד. ה. אז איהר אומזאץ וועט געשאצט ווערען אויפ'ן געוועהנליכען וועג, לויט די אלגעמיינע כללים.

די „צאהלונגס-נאקאזען" אויף דעם „ריטשאלט-שטייער" מוזען צוגעשיקט ווערען די שטייער-צאהלער ביז'ן 15 מאי 1936 י. אין פערלויף פון 30 טעג פונ'ם דערהאלטען דעם „נאקאז" האט דער שטייער-צאהלער דאס רעכט אריינצוטראגען אנ'„ארוואלאניע". מען דארף אבער בעמערקען, אז די „אדוואלאניע" געגען „ריטשאלט-שטייער" טראגט אנ'אנדערן כאראקטער ווי אנ'„אדוואלאניע" געגען א שטייער, וועלכער איז אויסגעמאסטען געווארען לויט א געוועהנליכער שאצונג.

אין א „געוועהנליכער" „אדוואלאניע" קען מען ארויסטרעטען מיט מעריטארישע טענות, ד. ה. מען קען בעווייזען, אז מען האט נישט געהאט אזא אומזאץ, ווי דער שטייער-אמט האט אנגענומען; מען קען די דאזיגע פעסטשטעלונג בעגרינדען מיט פאקטען א.ז.וו. דאגעגען ביי א „ריטשאלט-אדוואלאניע" קען מען נישט ארויסטרעטען מיט קיין מעריטארישע טענות.

מען האט נאר דאס רעכט ארויסצוטרעטען מיט א פארמעלען פארוואורף. אז דער שטייער-אמט האט אונגעזעצליך אונטערגעווארפען די אונטערנעהמונג דעם „ריטשאלט" כאטש זי געהערט איבערהויפט נישט צו די אונטערנעהמונגען, וועלכע אונטערליגען דעם „ריטשאלט". אויך אין פאל ווען די אונטערנעהמונג איז נישט אריינגענומען געווארען אינ'ם ריטשאלט כאטש לויט'ן געזעץ דארף זי פון איהם געניסען האט דער שטייער-צאהלער דאס רעכט געגען דעם אריינצוטראגען א אנקלאגע („זאזשאלעניע") ביז דעם 15 יוני 1936 י.

דער אנגעוויזענער אונטערשיד צווישען א געוועהנליכע „אדוואלאניע" און א „ריטשאלט-אדוואלאניע" מאכט שוין קלאר וואסערע בעדייטונג ס'קען האבען דאס עווענטועלע אבזאגען זיך ביי דער פערהאנדלונג מיט'ן שטייער-אמט פונ'ם ריטשאלט. דאדורך ווערט געעפענט דער וועג צו א געוועהנליכער מעריטארישער „אדוואלאניע" און צו דער „אדוואלאוטשער קאמיסיע" אלס דער צווייטער אינסטאנץ. ס'איז פערשטענדליך אז אין פאל ווען דער שטייער-צאהלער פיהלט זיך בע'עולה'ט פונ'ם פעררעכענען איהם צו א הויכער „ריטשאלט-גרופע" און קען נישט קומען צו קיין פערשטענדיגונג מיט'ן שטייער-אמט קען ער די דאזיגע מעגליכקייט אויסנוצען.

ד"ר מנחם וויזענפעלד.

נישט-ענטצינדליכע אויער-שמערצען.

אלס נישטענטצינדליכע אויער שמערצען פערשטעהען מיר א גאנצען קאמפלעקס פון צודריגגליכקייטען און וועהטאגען אין די אויערען, וועלכע האבען אייגענטליך נישט קיין אנאטאמישע אונטערלאגע, ד. ה., אז די אויערען זענען נישט אנגעריהרט. דער טייל פון דעם אויער, וועלכען מיר זעהען אויסענוועניג, וואס איז בעדעקט מיט הויט, איז נור אזוי צו זאגען ווי א טובע ביי א גראמאפאן, וואס גיט אן די ריכטונג דעם קלאנג.

דער אנפאנגס-טייל ווערט אנגערופען דאס אויסערע אויער און האט אין דער הויט דריזען וואס שיידען פון זיך ארויס אויער-שמאלץ. דאס אויער-שמאלץ (וואס איז געלבליך) איז א נאטירליכע ערשיינונג און נישט ווי אנדערע רופען עס אן: שמוץ, עס רינט נארמאל אין פליסיגער אדער האלב פליסיגער פארם ארויס אין דעם אנפאנגס-טייל, דא רייצט עס די הויט און ווען מיר וואשען זיך אדער ריהרען זיך מיט דעם פינגער גאנץ פון פארנט קומט עס ארויס אין דרויסען. עס זענען פערהאן מענשען, וואס האבען מעהר דריזען אין דעם אנפאנגס-טייל און די פראדוקציע פון דעם אויער-שמאלץ איז א גרעסערע ווי געוועהנליך. ביי זיי קלויבט זיך אפט אן דאס אויער-שמאלץ אין א גרעסערער מענגע, עס ווערט געדיכטער און קומט נישט אזוי לייכט ארויס. די מענשען מוזען דאס אלזא ארויסבעקומען, דלובען זיי געוועהנליך אין אויער על פי רוב גאר מיט א העלציל – אז עס געלונגט זיי, בעקומען זיי דאס אויער-שמאלץ ארויס און האבען א הנאה, אדער עס ברעכט זיך איין דאס העלציל און דאמאלס איז טאקי ערגער. די וואס בענוצען אנדערע אינסטרומענטען צו זייער מלאכה ווי הארנאדלען, שפילקעס א. א. רופען אפט ארויס אנ'ענטצינדונג פון דער הויט אדער גאר פון דער גאנצער אומגעבונג פון אויער.

ביי עלטערע מענשען וואקסען אפט אויך האר אין דעם אנפאנגס-טייל פון אויער און דאס שטערט דעם נארמאלען אויספלוס פון אויער-שמאלץ, ווייל די האר קלעבען זיך צוזאמען, עס לעגט זיך אב אויף זיי אויער-שמאלץ און אפט אין אזא מענגע, אז עס פערשטאפט דאס אויער, עס שפארט אויף די זייטען און רופט ארויס א שמערץ, טיילמאל א גאר גרויסען. מיט דעם פערשטאפטען אויער הערט ער זעהר שלעכט און שמערצען האט ער אויך – די דאזיגע קראנקהייט ווערט זעהר שנעל בעזייטיגט דורך דעם דאקטאר און דאס אויער אליין איז נארמאל ווי געוועזען.

אמאל קען זיך אנזאמלען אויער-שמאלץ צוליעב דעם, וואס דאס אויסערע אויער איז נישט שיעף געבוירט, דאמאלס איז דאס ארויסרינען שווער, דאס אויער-שמאלץ זאמעלט זיך, ווערט פערהארטעט און פערשטאפט דעם אויסגאנג. כדי אפילו אין די דאזיגע פאלען צו פערלייכטערן דאס ארויסרינען פון אויער-שמאלץ איז גוט אריינצולאזען אין די אויערען א ביסעל ווארעמען פאראפינאייל. אין פאלען ווען עס זאמעלט זיך פערהארטעוועט אויער-שמאלץ ווירקט עס אלס פרעמדער קערפער וואס איז גורם שמערצען ביים בעקומען זיך אריין אין אויער (איבערהויפט ביי קינדער, וועלכע שפילען זיך מיט אריינלעגען שטיינדלעך אין אויער אריין).

וועגען אויער-שמערצען, וואס קומען פאר ביי האלז-ענטצינדונגען נישט טשעפענדיג דאס אויער האב איך אין מיין ארטיקעל וועגען האלז-ענטצינדונגען בעמערקט. דא מוז איך נאך צוגעבען, אז ביי האלז-ענטצינדונגען איז אפט דער אויער-שמערץ אזוי גרויס, אז דער קראנקער קען זיך נישט פארשטעלען, אז טראץ אזעלכע וועהטאגען אין אויער, איז דאס אויער דאך געזונד.

אויער-שמערצען שטאמען אויך פון ציינער – א קראנקער צאהן רופט אפט ארויס שטארקע אויער-שמערצען, וועלכע פערשוואונדען גלייך נאכ'ן בעזייטיגען דעם צאהן אדער דעם צעפוילטען קארזשען.

די אלע אויער-שמערצען ביי אנאטאמיש געזונדע אויערן ווערען אנגערופען „נערוועזע אטאלגיען" און זיי פערשווינדען גלייך ווען מען בעזייטיגט די סיבה, וואס האט זי ארויסגערופען.

אלע ענטצינדליכע קראנקהייטען, וואס שפילען זיך אב אין דער אומגעבונג פון אויער (ווי צום ביישפיל „די שווינקע" א. א.) קענען ארויסרופען א „אטאלגיע". כדי קלאר צו בעווייזען ווי טיעף דער קראנקער גלויבט, אז זיין קראנקהייט שטעקט דא וואו דער וועהטאג, ווייל איך דא פארשטעלען אזא פאל, וועלכען איך האב לעצטענס געהאט: עס מעלדעט זיך א קראנקער פון א יאהר 35 און דערצעהלט, אז מיט איינינע טעג צוריק האט ער פלוצלינג בעקומען האלז-שמערצען, זיי האבען געדויערט 2 טעג. יעצט שפירט ער א אונאנגענעם געפיהל, אזוי ווי א וועהטאג אין אויער און איז צוליעב דעם געקומען. איך וויל איהם א קוק געבען אין האלז, זאגט ער, אז ער האט א שטארקען ברעכרייף, צווייטענס עס טהוט איהם יעצט נישט וועה דער האלז נור דאס אויער – איך קוק אין אויער, עס איז אלעס נארמאל – נאך גרויסער מיה איז מיר געלונגען צו איבערצייגען דעם קראנקען, אז אין אויער איז אלעס אין ארדנונג, איך מוז דעריבער דאך זוכען אין האלז. קורץ, איך האב איהם געפינזעלט דעם האלז מיט נארקאטישע מיטלען, איך זאל קענען גענוי אונטערזוכען און האב דאך פון זיין לינקער מאנדעל ארויסבעקומען א ביינדעל פון פיש, וואס האט שוין זייט עטליכע טעג געשטעקט געגנוג טיעף. גלייך איז דאס אונאנגענעהמע געפיהל פערשווינדען און דער קראנקער האט זיך דערמאנט, אז דער האלז האט איהם טאקע אנגעהויבען וועה צו טהון נאך דעם עסען – און לעצטענס דאס אויער אויך אין דער זעלבער זייט. דאס איז אנ'אויסשטראלענדער שמערץ געוועזען און מעהר ווי מיינע ווערטער האט איהם איבערצייגט דאס ביינדעל. די נערוועון פון דער אומגעבונג פון אויער זענען אזוי פערבינדען מיט זיך, אז פעסטשטעלען דאס ארט פון דער קראנקהייט געהערט נור צום דאקטאר און ער קען דאס גלייך בעווייזען בפרט אין דער געגענד פון האלז, מויל, אויערן, ווייל דאס זענען דאך שטעלען, וואס מען זעהט מיט'ן אויג. דער ווידערשטאנד, וועלכען דער קראנקער שטעלט, ווען ער ווייזט אן דעם וועהטאג אין איין ארט און דער דאקטאר וויל אונטערזוכען די גאנצע אומגעבונג שטאמט דערפון, וואס דער קראנקער גלויבט מעהר זיינע עמפפינדליכע נערוועון ווי דער וויסענשאפט.

און ס'איז א בזיון פאר'ן פוילישען פאלק זיך נאך צו בענוצען מיט אזא מיטעלאלטערליכען מיטעל, ווי עס איז די יודישע שחיטה.

דאכט זיך, אז נאך אזא פסק-דין וואלט געווען ווירקליך א „שאנדע", אז ס'זאל זיך נאך געפינען איין מענש, וועמער שמועסט גאר, אז א קריסט זאל נאך דעם אלעמען קומען אין שחט-הויז און הייסען קוילענען זיינע בהמות דוקא נאר לויט'ן יודישען דין.

מאנטאג אין אוונד, דעם 2-טען מערץ 1936, איז אין היגען שטאדט-ראט אנגענומען געווארען דער בעשלוס מבטל צו מאכען די יודישע שחיטה, און באלד צומארגענס איגדערפריה, ד"ה דינסטאג דעם 3-טען מערץ איז געקומען א קריסטליכער קצב אין שטאדטישען שחט-הויז און געבעטען, מען זאל איהם קוילענען 2 בהמות לויט'ן יודישען דין. ווען די קריסטען האבען צו איהם גע'טענה'ט, היתכן? פארוואס ער לאזט די בהמות נישט קוילענען לויט'ן לעצטען „הומאניטארען" אופן, האט ער נישט געוואלט דערפון הערען. נאר גענומען 10 גילדען, בעצאהלט שחיטה-געלד, און א יודישער שוחט האט זיי געשאכטען.

און נישט בלויז דינסטאג, נאר אויך מיטוואך און דאנערשטאג און אלע טעג פון א גאנץ יאהר ווילען די קריסטליכע קצבים, אז זייערע בהמות זאלען געשאכטען ווערען לויט'ן יודישען דין. זיי בעצאהלען באדיי עטליכע גילדען שחיטה-געלד, וויסענדיג, אז פון עקאנאמישען שטאנדפונקט לויגט עס זיך זיי בעסער.

ווען מען זאל אויסנוצען אט די דאזיגע פאקטען, וואלט קלאר געווארען, אז דאס פערבאטען די שחיטה האט נישט צו טהון נישט מיט'ן הומאניטארע און נישט מיט עקאנאמישע מאטיווען, נאר פשוט מיט'ן פאליטישען מאמענט. מען וויל גאנץ געוועהנליך ארויסרייסען די פרנסה פון יודען. אבער מיר ווילען איצט נישט פאלעמיזירען מיט די דאזיגע חברה, מיר ווילען נאר פעסטשטעלען א לעבעדיגען פאקט, אז די דאזיגע קריסטליכע קצבים ווילען זיך נישט צופאסען צום פסק-דין פון די קריסטליכע „תלמידי חכמים"...

היט אונז, גאט, פאר די גוטע פריינד...

צווישען די יודישע ראטמענער אין שטאדט-ראט זענען געווען 2 ריכטונגען: איין גרופע האט זיך אריענטירט אויף פ.פ.ס., און די צווייטע אויף די ב. ב.

דעם אמת געזאגט, גלויב איך נישט, אז זיי זאלען האבען גרויס צוטרוי צו ביידע פראקציעס, נאר גארנישט, אזוי איז עס געווען. איז געקומען דער פראיעקט וועגען דער שחיטה און ס'איז בולט ארויס, אז בעת עס קומט צו דער יודען-פראגע האבען מיר בלויז „גוטע פריינד", אז מואב ומדין עשו שלום ביניהם כדי לחלוק עם ישראל. סיי די ב. ב., וועלכע פרעדיגט דעמאקראטיע, סיי די פ. פ. ס., וועלכע קעמפט פאר סאציאלען יושר, האבען בעת עס איז געקומען צו דער יודען-פראגע, בעוויזען זייער אמת'ן פרצוף.

דער דאזיגער טהאט פון אונזערע „גוטע פריינד" פון ביידע פראקציעס, דארף פאר אונז זיין א לעהרע און א ווארנונג, אז מען טאר זיך נישט אריענטירען אויף קיינעם, נאר אויף זיך אליין. דערביי אבער קאן מען אויסנוצען דאס פאלקס-ווערטיל. „היט אונז, גאט פאר אונזערע גוטע פריינד"...

א פערשטערטער פורים.

די לעצטע יאהרען האט אונזער יוגענד, ווען ס'איז געקומען פורים, זיך משמח געווען אויף די גאסען פון דער שטאדט. זיי פלעגען זיך אנטהון פערשידענארטיגע קאסטיומען, ווי אויך מאסקעס, און ארויס אין די גאסען.

דאס איז געווען דאס איינציגע מאל אין יאהר ווען יודען האבען זיך דערלויבט עפענטליך א הוליע צו טהון, כאטש יעדעס מאל איז געשעהען א מכשול, דא האט מען דעם פערשטעלטען פערטשעפעט און אויך א קלאפ איז נישט געווען קיין זעלטענהייט. פונדעסטוועגען האט אונזער חברה אויף גאר נישט געקוקט און דעם איינציגען טאג פורים זיך באמת משמח געווען.

היי-יאהר איז אבער די טראדיציע געבראכען געווארען. די צייטונג האט געמאלדען, או צוליעב געוויסע טעמים איז געוואונשען, דאס קיין יודישע פערשטעלטע זאלען זיך פורים נישט בעווייזען אין די גאסען. און ס'רוב יודען האבען זיך טאקי צוגעהערט צום דאזיגען בעפעהל און געבליבען זיצען אינדערהיים. אמת, ס'זענען געווען אזעלכע, וועלכע האבען נישט געקאנט גובר זיין דעם יצר הרע און טראץ אלע ווארנונגען דאך ארויס אין גאס אין זייערע קאסטיומען. דאס זענען אבער געווען איינצעלנע, די גרויסע מאסע אבער האט פערשטאנען דעם רוף. זיי האבען נעביך געהאט א פערשטערטען פורים.

א סימן פון דער צייט...

ס'פיהרט זיך מקדמונים, אז בעת'ן לייענען די מגילה ווען ס'קומט צו המנ'ען ווערט א געקלאפעריי מיט א טופעריי, דאס זענען זיך די יודען נוקם אין המן הרשע און אויך אין די המנ'ס פון אלע צייטען. ווייל לײדער איז דאס די איינציגע נקמה, וואס מיר קאנען נעמען אין אונזערע פייניגער.

די דאזיגע „נקמה" איז אין גאנצע הונדערט פראצענט אויסגעפיהרט געווארען אין די שטיבלעך און מנינים און ביז א געוויסען גראד אויך אין דער שטאדט-שוהל. דאגעגען אין די „אריסטאקראטישע" מנינים ווי למשל אין דער נייער שוהל איז המנ'ען נישט געשעהען קיין בייז. דארט האט מען נישט גענומען קיין נקמה. היי-יאהר אבער האט מען זיך צום ערשטען מאל זינט די לעצטע יאהרען אויך אין דער נייער סינאגאגע גענומען המנ'ען אין די ארבייט, אזוי ווי דער מגילה-לייענער דער אבער-קאנטאר ה' פישעל האט דערמאנט דעם „כשר'ען" נאמען איז געווארען א געטיפעריי, א געוואלד, אז מען האט געקאנט טויב ווערען. לכתחילה, האט זיך ה' פישעל דערשראקען, ער איז דאך נישט געוואוינט. האט ער געמייגט, אז—כ'ווייס וואס ה' פישעל קאן מיינען... נאר באלד האט ער זיך אריענטירט, אז דאס מיינט מען טאקע המנ'ען, און נישט בלויז דעם המנ'ען פון דער מגילה נאר טאקי אלע המנ'ס, וועלכע האבען זיך איצט א לאז געטהון אויפ'ן פאלק ישראל כדי להשמיד ולהרוג.

וואס עס האט זיך אבגעטהון אין די געוועהנליכע מנינים און שטיבלעך ביי דער מגילה בין איך גארנישט אומשטאנד צו דערצעהלען. דארט איז דאך געווען סכנות נפשות, נאר אז אויך אין דער נייער שוהל האט מען שוין המנ'ען נישט געשאנעוועט איז דער בעסטער בעוויז, אז די המנ'ס זענען אונז אריין אין די ביינער...

יא, עס איז א סימן פון דער צייט...

לויתן.

מרדכי קויפמאן.

אונזערע היימישע נאָכלויפער.

(צום בעשלוס פון די היגע „צער־בעלי־חיים" וועגען שחיטה־פערבאָט).

דעם. דוך, דער רעפערענט פון שחיטה־פערבאָט, האט אין דער אָדמי־ניסטראַטיווער קאָמיסיע געזאָגט:

— „איך פערשטעה נישט די אויפ־רעגונג פון די פאַרטגעשריטענע, פראָ־גרעסיווע יודען, וואס סיי־ווי עסען זיי נישט קיין כשר פלייש. זאָלען די יו־דען נישם אזויפיעל טומלען און שריי־ען, ווייל די פוילישע „געזעלשאפטלי־כע מיינונג" איבער'ן גאנצען לאנד איז געגען דער ריטועלער שחיטה און דאס גאנצע פוילישע פאָלק איז אזוי אויך אויפגערעגט, זאָלען דעריבער די יודען זיי נישט נאָכמעהר דערצערנען און בעסער נאָכגעבען, מיט גוטען איינ־שטימען צום שחיטה־פערבאָט און — דאַן וועט זיין שלום"...

עפּיס איז דאָרט אינ'ם קעניגרייך דענעמארק ביי דער סאנאַציע קאָליע געוואָרען.

וואס איז דאס געשעהן מיט איינ־מאל, וואס אפילו רעליגיעזע יודען האָ־בען אויפגעהערט צו געפונען חן און לייטזעליגקייט אין די אויגען פון דער סאָנאַציע? האבען דאך די דאָזיגע כלו־מרשטע „ליבעראלען" פון פוילישען פאָלק תמיד ביי יערער געלעגענהייט פייערליך ערקלערט, אזוי ווי נאָפּאָלעאָן אין זיינער צייט: „פאר'ן יודישען פאָלק אלס גאנצעס, אלס נאציאָנאלע קער־פערשאפט — גאָרנישט; פאר'ן יוד. פאָלק אלס יחיד, אלס רעליגיעזע גע־מיינדע — אלץ"...

האבען זיי דאך שטענדיג פערזי־כערט, אז ווען יודען וועלען נאָר אויפהערען אזוי צו טומלען, צו רעש'ן, אַרויסצוטרעטען מיט עקסטרעם נאַציאָנא־ליסטישע (און אָך־און־ווהע) פאָדערונגען און וועלען שטעהן אויפ'ן מלוכה'שען שטאנדפונקט (אזוי ווי ביז דאמאלס וואָלטען מיר נישט געשטאנען) — וועלען זיי דאן דעם פוילישען יודענטום גאָראַנטירען אלע רעכט, וואס די קאָנ־סטיטוציע גיט זיי, אָבהיטען פון כולי־גאנישע אַרויסטרעטונגען א. א. וו. — ווי איז דאס אלץ מיט איינמאָל אָהינ־געקומען, אין איין נאכט פערשוואונ־דען?

ווייסען זיי דאָך זעהר גוט, די פאַר־לאמענטארישע גדולים, אז דער איצ־טיגער אָטענטאט אויף דער שחיטה איז אפשר דער גרעסטער, דער וועהטאָג־ליכסטער קלאפּ אינ'ם סאמע הארץ פון גאנצען פוילישען יודענטום אָהן אונטערשיעד פון ריכטונג און איבער־צייגונג, נו, האבען זיי זיך אָבגעשטעלט און צוריקנעצויגען דערפון? דאכט זיך, אז זיי אלע זענען עושה נעכטען גע־ווען אונזערע גוטע „פריינד" און מ'האט עפּיס גאָרנישט געהערט די זעלבע ווערטער וואָס מ'הערט זיי היינט.

ווער פון אונז קליינע מענשעלעך, גרויע בירגער, קען ווייסען און דער־גרונטעווען די „העכערע פּאָליטיק" זיי־ערע, די פערבאָרגענע קעמערלעך פון דער געהיימער דיפּלאָמאטיע? ווייסען זיי דען אליין נישט, אז נישט בלויז די יודען טהוען זיי אַ רעה דערמיט, נאָר אויך זיך אַליין; אז די אלטע אויס־געדראָשענע באָבע־מעשיות פון הומאָ־ניטאָריזם, עקאָנאָמיזם, ווירטשאפט—יזם און אנדערע איזמען האלטען נישט אויס די מינדעסטע קריטיק — און פונדעסט־וועגען קוקט מען נישט אויף דעם אלעם און מען מאכט גאר די פריס־טאָראָווע (וואס איז פאקטיש נישט מעהר ווי א ווערקצייג אין די הענד פון די פּאָליטיקער) פאַר א נאציאָנאלע העלדין. נו, וועלען העלפען אונזערע פּראָטעסטען, אז זיגען זיגט נישט דער אמת, נאָר — דער שטאָרקער?

מילא זיי, די גדולים דאָרט, ווייסען כאָטש וואס זיי ווילען, צו וואָס זיי ציעלען און שטרעבען. אָבער אונזערע פּראָווינצער ליליפוטען, אויף זיי איז שוין נעביך גאָר אַ גרויס רחמנות. דאס, וואס זיי האבען זיך מיטגעלאָזט צום טאקט פון דאָזיגען שדים־טאָנץ — מאכט זיי נאָר לעכערליך, קליינליך אין אלעמענס אויגען. נישט בלויז, וואס זיי זענען פולשטענדיגע, הונדערטפּראָ־צענטיגע עמי־הארצים אין הלכות־שחיטה, נאר זיי האבען דאך אפילו קיין אהנונג נישט, וואס ס'קאכט זיך דאָרט אין גרויסען פּאָליטישען קעסעל. ביי זיי, אונזערע היימישע פּראָווינ־צער פּארטייען, איז דאך דאס אלץ נאָכגעמאכט, נאָכגעמאָלפּעוועט לויט אַ קאָמענדע פון אויבען. זיי אליין שע־מען זיך דערמיט, אָבער זיי האָבען נישט קיין מוט זיך מודה צו זיין, דער רבי האט געהייסען און זיי האבען נעביך דערצו קיין עצה נישט. דאס טאקי בעווייזט אונז צום טויזענדסטען מאָל, אז ס'איז נאאיוו צו גלויבען אין אַ וואָסער איז אונאָבהענגיגען געדאנק ביים היינטיגען טאָג. נישטאָ קיין אַזוי־געדרופענע געזעלשאפטליכע מיינונג. אַז מען וויל מאכען היינטיגע צייטען שטי־מונג, איז געגוג בלויז א וואוגק פון אויבען און די געטרייע טאָכטער, די „געזעלשאפטליכע מיינונג" ווערט אי־בערנאכט אויפגערעגט, אַנדערש, צוגע־פאסט צום „לעצטען געשריי פון דער מאָדע" (דאס מאל נישט פון פאריז, נאר פון...)

אויך אונזערע היימישע פ.פ.ס.־ישע קאַרליקעס האבען נישט אויסגעהאלטען דעם פּאָליטישען עקזאַמען און זיך מיט־געלאָזט אינ'ם קאראהאד פון דעם שדים־טאנץ. מיט די פ.פ.ס. איז אין בעצוג צו די יודען שוין אַנ'אַלטע גע־שיכטע. ביי יערען פרישען מאנעווער זייערען האבען זיי פערטיג אָנגעגרייט דעם סטערעאָטיפּישען ענטפער: אַז דאס גאנצע יודישע פאָלק (אויסער'ן „בונד", פערשטעהט זיך) איז א פאָלק פון פּאַ־ראַזיטען, קרעמער, הענדלער, קאַפּיטאַ־ליסטען, באַנקירען, פאבריקאנטען און געגען דעם דאזיגען קלאס האט דאך דער צווייטער אינטערנאציאָנאל גאָר־נישט דאָגעגען, אַז מען זאל זיי ער־קלערען מיט אלע מיטלען אַ קאַמף אויף טויט און לעבען. זיצען זיי זיך טאקי רוהיג מיט זייער „סאָציאליסטיש געוויסען" און טהוען זייער אַרבייט בשלימות...

אויך אין דעם פאל האבען זיי גע־פונען אַ תירוץ: „מיר סאָלידאַריזירען זיך נישט מיט די ענדעקעס צוליעב פּאָליטישע טעמים, נאָר אויס הומאני־טארע מאָטיוועען און בכלל זענען מיר געגען יעדען אַרט אבערגלויבען און רעליגיע".

נו, זאגט, איז עס נישט אָריגינעל? קינדער אין די וויגען וועלען דאך שפּעטער פון אייך לאכען. און פאר־וואס דען נישט. פון ווען אָן זייט איהר דאס פ.פ.ס. אזעלכע שטארקע קעמפער געגען רעליגיעס אויסער דער יודישער? דער תירוץ אייערער האט ליידער א בייגעשמאק.

מיר ווייסען נאך איצט נישט מיט וואס די דאָזיגע טראָגי־קאָמעדיע וועט זיך ענדיגען, מעגליך, אז אין דער לעצטער מינוט וועלען זיך די מאסגע־בענדע פאקטארען ארומקוקען, אַז זיי האבען געמאכט א פויל געשעפט און וועלען אָברופען דעם גאנצען ספּעק־טאקעל. אפשר איז דאס זיי בלויז איצט נויטיג געווען, כדי מיר זאלען האבען וואס צו טהון און דאמאלס וועלען מיר קיין צייט נישט האָבען צו שרייען און טומלען אויף די אנדערע הימעלשרייענדע עולות, וואס ווערען לגבי אונז בענאנגען טאָג־איין, טאָג־אויס? אפשר איז דאס נויטיג, כדי צו האלטען אונז שטענדיג אין שרעק, אין שפּאָן, אַז טאָמער וועט איהר זיך יו־דעלעך נישט „אָרענטליך" אויפפיהרען, טאָמער וועט איהר נאָר צופיעל שריי־ען — וועלען מיר שטענדיג האָבען צו־געגרייט דעם שחיטה־פערבאָט אלס — סטראשידלע?

ווי ס'זאל נישט זיין, אזוי צי אַנ־דערש, וועלען אונזערע היימישע „פריינד" אריבערגעהן אין דער געשיכ־טע אַלס ליליפוטען מיט קליינטשיגע מחות, וואס האבען זייער פּאָליטישען עגזאמען נישט אויסגעהאלטען און — מיר וועלען עס שטענדיג געדענקען!

פערהאַלטען די אויספיהרער פון די לעצטע באַנדיטען = אָנפאַלען.

אין משך פון א גאָר קורצער צייט איז די היגע פּאָליציי געווארען אַלאַר־מירט וועגען דריי באַנדיטען־אָנפאַלען: אויפ'ן טאָבאַק־געוועלב פון סטאניסלאוו קאָנעצקי (אלעע וואָלנאָשטשי 11), דאן אויפ'ן געוועלב פון קאָסמעטישע אַרטיק־לען פון נ. קירשענבוים (אָגראַדאוווא 10) און דעם לעצטען שבת — אויף דער וואוינונג פון יוסף מאַיאַרעק (אלעע קאָשטשושקי 23).

די אויספאָרשונג, וואס איז געווארען ענערגיש געפיהרט דורך דער היגער אויספאָרשונגס־פּאָליציי האט פעסטגע־שטעלט פאָלגענדעס:

דעם 5 מערץ ה.י. ארום 8 א זייגער אין אָוועגד מיט'ן אויסרייד, אז זיי ווילען קויפען 10 קערץ קויהלען, זענען צוויי אונבעקאנטע פערשוינען אריין אין דער וואוינונג פון יוסף מאַיאַרעק, איי־גענטימער פון קויהלען־סקלאַד אויף אלעע קאָשטשושקי 23.

די אָנפאלער האבען מיט רעוואָלווע־רען אין די הענד טעראָריזירט דעם ה' מאַיאַרעק ווי אויך די דאָרט אנוועזענדע הויז־וועכטערין מאריאנא קאָלקאָ און פערלאַנגט זיי ארויסצוגעבען דאס געלד. אין געגענפאל האבען זיי געדראָהט צו דערשיסען.

מאַיאַרעק'ס פרוי, וועלכע איז געלע־גען אין בעט אין דער שכנות'דיגער שטוב, האט דערהערט די געוואלדען פון דער קוך, וואוהין די אָנפאלער זענען אריין און איז ארויס אויפ'ן באַלקאָן מאכען אַנ'אַלארם. די באַנדיטען זענען דעריבער ענטלאָפען און גארנישט צו־געריבט.

די אויספאָרשונג האט פעסטגעשטעלט, אַז דעם אָנפאל האבען אויסגעפיהרט: דער 19־יעהריגער בראניסלאוו נאָוואַק (גאָריבאלדי גאס 14) און דער 28־יעה־ריגער יאן יוזעף פּיעקאָרסקי (3 מאַי גאס 14), וועלכע האבען זיך מודה גע־ווען צום אויספיהרען דעם אָנפאל. צו־זאמען מיט די זאכליכע בעווייזען זענען די באַנדיטען געווארען איבערגעשיקט אין רשות פון אויספאָרשונגס־ריכטער.

דיזעלבע באַנדיטען האבען דעם 14 פעברואַר אויסגעפיהרט דעם רויב־אָנפאל אויפ'ן אייגענטימער פונ'ם טאבאק־גע־וועלב. סט. קאָנעצקי אויף אלעע וואָל־נאָשטשי 11.

בעת'ן אָנפאל האבען זיי דאמאלס צוגעריבט עטליכע און צוואנציג זלאָ־טעס, פּאפּיראָסען, ציגאַרען, זשילעטקעס, באָטערעיס און דאן צוגעבינדען קאָנעצ־קי'ן צום אייזערנעם אויוועען, דראָהענדיג איהם צו דער'הרג'ענען אויב ער וועט מאכען אַנ'אַלארם און מעלדען דערפון דער פּאָליציי.

נאָוואַק און פּיעקאָרסקי האבען זיך מודה געווען צום דאָזיגען אָנפאל און ערקלערט, אז זיי האבען צוגענומען געלד בלויז פון איין שופלאָד, דאָגעגען פונ'ם צווייטען האבען זיי קיין שום געלד נישט גענומען.

דער אויספאָרשונגס־ריכטער האט פעראָרדענט די באַנדיטען איינצוזעצען אין תפיסה.

אָבקלאַנגען פון בלויטיגען אָנפאל אויף אַ יודישער פאַמיליע אין קאָניעצפּאָל.

ווי מיר האבען שוין זיינער צייט געשריבען, האט אין הערבסט פ. י. זיך אָבגעשפּילט א בלויטיגע טראַגעדיע אין קאָניעצפּאָל. אין א געוויסען אָוועגד האט זיך אריינגעוויסען א מאַנספּערשוין אין דער וואוינונג פון יצחק פּאַצאַנאָוו־סקי און מיט א האָק זיך געוואָרפען אויף די שטוב־מענשען. דערביי איז יצחק פּאַצאַנאָווסקי געווארען שווער פערוואונדעט, גיטל פּאַצאַנאָווסקא לייכט פערוואונדעט און די שוועסטערן נאָטשאַ און חנה פּאַצאַנאָווסקא זענען געבליבען קאָליקעס אויפ'ן גאַנצען לעבען.

די אויספאָרשונג האט פעסטגעשטעלט, אַז דעם דאָזיגען מערדערליכען טהאַט איז בעגאַנגען דער 26־יעהריגער יולישען סמאַגאַ, וועלכען ס'האט דערצו צוגע־רעדט דער 23־יעהריגער אברהם גליק־שטיין. אברהם גליקשטיין איז א זוהן פון פרעזעס פון דער קאָניעצפּאָלער יודישער קהלה און ער האט חושד גע־ווען חיים פּאַצאַנאָווסקי'ן, אַז ער האט אויסגעגאָסען 6000 קג. נאָפט צום שאָ־דען פון זיין פאָטער. גליקשטיין האט זיך דעריבער געוואָנדען צו סמאַגאַ'ן און פאר'ן אויספיהרען דעם מאָרד צוגע־זאָגט 100 זלאָטעס. חיים פּאַצאַנאָווסקי איז דעם קריטישען אָוועגד נישט געווען אין דערהיים און אזוי־אָרום ניצול גע־וואָרען פון א זיכערען טויט.

דער פּראָצעס איז פארגעקומען פאר'ן קרייז־געריכט אין פּיעטרקאָוו. אויף דער בעשולדיגונגס באַנק זענען געזעסען: י. סמאַגאַ, אברהם גליקשטיין, זיין מוטער חיה און אברהם דאָמבראָווסקי.

יוליאַן סמאַגאַ און אברהם גליקשטיין זענען געווארען פער'משפט צו 15 יאָהר תפיסה און די איבריגע אָנגעקלאָגטע זענען געווארען פרייגעשפּראָכען. חוץ דעם האט האס געריכט צוגעפּסקס'ט די תביעה אין דער הויך פון 6.000 זל.

נדבות פאַר דער געזעלשאַפט „חומכי עניים"

ה' זיינוועל קרעמסקי צו דער יאהר־צייט פון זיין מוטער 20 קילאָ ברויט.

פאַמיליע טויבענבלאַט צו דער יאהר־צייט פון זייער מאטער 20 קילאָ ברויט.

פון 15־טען ד. ח. ווערט דער דענ־טיסטישער קאָבינעט פון פערשטאָרבע־נעם צאָהן־אָרצט א. געלבאָרט אַלעע 18 איבערגענומען און וועט ווערען אָנגע־פיהרט דורכ'ן בעוואוסטען צאָהן־אָרצט מ. ראָזענבלאַט, וועלכער נעמט אָן פּאַציענטען יעדען טאָג פון 4 ביז 7 אָוועגד. טעל. 15־60.

ציהונג פון דער פאַנטען־לאָטעריע פון „בית־לחם".

זונטאג, דעם 15־טען מערץ 11 א זייגער פריה קומט פאר אין לאקאל פון דער נייער סינאַגאָגע (ווילסאָנאָ 16) די ציהונג פון דער פאַנטען־לאָטעריע.

די אלע, וואס האבען אויסגעקויפט בילעטען קענען נעמען אנטייל אין דער ציהונג, וואס וועט פארקומען אין דער אנוועזענהייט פון פארשטעהער פון בית־לחם און פון די מאכט־אָרגאנען.

פון לינגוויסטען־קלוב.

היינט, פרייטאג, דעם 13־טען מערץ 9 אָוועגד אין אייגענעם לאקאל, פּיל־סודסקי 11, וועט פארקומען א רעפעראַט פון ה' אדוו. ד"ר ל. אָש א.ד.ט. „פאַר און געגען דער ריטועלער שחיטה".

די דריטע אויפלאָגע פון דער בראָ־שור פון היגען רב חעגען שחיטה.

ס'איז ארויס פון דרוק די דריטע אויפלאָגע פון דער בראָשור פון היגען רב ר' נחום אָש אין דער פוילישער שפּראַך „אין פערטיידיגונג פון דער שחיטה".

די אויפלאָגע איז בעדייטענד געוואַ־רען פערברייטערט און ענטהאלט א נייעם, גרעסערן קאַפּיטעל מיט בעמער־קונגען, וועלכע זענען נוגע דעם מער־לויף פון דער דיסקוסיע וועגען שחיטה אין דער אַדמיניסטראַטיווער סיים־קאָמי־סיע און ספּעציעל די טענות פון גלח ד"ר טשעטשאַק.

פונ'ם „טאָז"־באָל.

דער „טאָז"־באָל, וועלכער איז פאָר־געקומען פערג. שבת איז זעהר געלונ־גען און אַדורך מיט גרויס ערפאָלג.

צווישען די פיעל אַטראַקציעס זענען פאָרגעקומען וואָהלען פון א „מיס טאָז" און „קעניגין פון באָל".

אַלס „מיס טאָז" איז געווארען גע־וועהלט פרל. א. אַלטמאַן און אַלס „קעניגין פון באָל" פרל. ל. קאָזאַק.

פון אַרבייטס־אינספּעקטאָראַט.

דער ניי־נאָמינירטער אַרבייטס־אינ־ספּעקטאָר אינזש. וויעסלאָוו קוליטש־קאָווסקי, געוועזענער קרייז־אינספּעקטאָר אין קעלץ איז נעקומען קיין טשענסטאָ־כאָוו און איבערגענומען זיין אָמט.

ר. שושנה און מאָריס לאָמפּע אין טשענסטאָכאָוו.

היינט, פרייטאג און מאָרגען, שבת טרעט אויף ביי אונז דאס קינסטלער־פּאָרל ר. שושנה און מאָריס לאָמפּע אין דער סענסאַציאָנעלער פּיעסע „באָשקאָ".

עס איז איבריג צו רעקלאָמירען די דאָזיגע קינסטלער, וועלכע האבען ביי אונז זיך שוין קונה־שם געווען מיט זייערע אויפטריטען און דאס טשענסטאָ־כאָווער טעאטער־בובליקום געדענקט זיי זעהר גוט.

ווער געדענקט דען דאס נישט די הערליכע געשטאַלטען פון טוביה דער מילכיגער, אורקע נאָכאָלניק א. ד. גל., וועלכע זענען די שענסטע קרעאַציעס, וואס מאָריס לאָמפּע האט ביי אונז גע־שאפען. אויך שושנה מיט איהרע אויפ־טריטען ליגען אונז אין זכרון.

אין דער פּיעסע „באָשקאָ" ווירקען מיט אויסער די צוויי אויבענדערמאנטע קינסטלער אויך אנ'ערשטקלאַסיגער אַנ־סאַמבל. די מוזיק ווערט אָנגעפּיהרט אונטער דער לייטונג פון הערן רובין. אויך טרעט אויף מיט איהרע אָריגינעלע טענץ די בעריהמטע באַלעט־טענצערין פיפי לאָראָ.

מיט איין וואָרט, די דאָזיגע פּיעסע, אויסגעפּיהרט דורך דער ערשטקלאַסיגער טרופּע, אין וועלכער עס שטעהען אין דער שפּיץ שושנה מיט לאָמפּע'ן, וועט בלי ספק האבען דעם גרעסטען ערפאָלג, ווייל — זעלטען ווען די דאזיגע קינסט־לער קומען אראָב צו אונז אויף גאַסט־ראָלען.

די אַקציע לטובת דעם „ייוואָ" אין טשענסטאָכאָוו

עס ווייזט היינטיגע וואָך ביי אונז אין שטאדט דער בעקאַנטער „ייוואָ" שהוער ה' פאלעק האָלפּערן, וועלכער איז דאָ אהערגעקומען מיט'ן צוועק אדורכצופיהרען אַנ'אַקציע לטובת דעם יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט.

כדאי צו בעטאָנען, אז דער „ייוואָ", וועלכער ארבייט שטילערהייט און אָהן פרסום, פייערט יעצט זיין צעהן־יעהרי־גען יובילעאום און ווי די לעזער וועל־לען זיך איבריגענס איבערצייגען פון דעם אַרטיקעל וועגען דעם ענין אין אונזער היינטיגען נומער, האט ער במשך אַזאַ קורצער צייט בעוויזען אב־צוטהון א ריזען־ארבייט.

די בעפאָרשטעהענדע אקציע לטובת „ייוואָ" ביי אונז אין שטאדט וועט אָהן ספק אונטערשטיצט ווערען פון דער היגער יוד. בעפעלקערונג.

פון בע"ם

היינט, פרייטאג 8 אָוועגד קומט פאָר אַנ'אסיפה געפיהרט דורך ח' קאַרטוז.

שבת 3.30 קומט פאָר א רעפעראט א. ד. ט.: „די יעצטיגע יודישע לאָגע אין שייכות מיט דער איראָפּעאישער סיטואַציע".

פון א .ה. ה. „עקיבא".

דעם פּוריגען שבת האט דער סניף געפייערט אַנ'אָוועגד געווידמעט דעם יום־טוב פו. פורים. דער דראמאטישער קרייז ביי דער אָרג. האט אויסגעפיהרט איינינג זעהר געלונגענע אינסצעניזאַ־יעס, וועלכע האבען זעהר אויסגענומען ביים עולם.

היינט פרייטאג קומט פאָר אין איי־גענעם לאָקאל אַ ראַפּאָרט פון גאנצען קן. ביים דאָזיגען ראַפּאָרט בעקומען צוויי קבוצות „אביב" און „תל־חי" פראָפּאָרצען.

מאָרגען שבת 3 אַ זייגער נאָכמיטאג קומט פאָר אַנ'עגזאמען פון סקויטונג פאר'ן גדוד „צעיריך" ביי דער אנוו־זענהייט פון פאטראָנאט און עלטערן־קאָמיטעט.

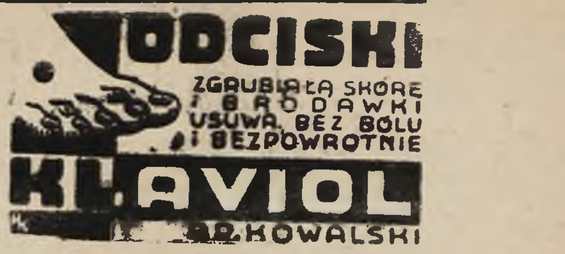

אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „אחיעזר".

זונטאג, דעם 15 ד. ח. פונקטליך 3 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין לאקאל פון בעלי-בתים פעראיין, אַלעע נר. 6, די יעהרליכע אַלגעמיינע פער-זאַמלונג פון דער געז. „אחיעזר" מיט'ן געהעריגען טאָג-אָרדנונג.

אין פאַל ווען אין דער אויבענאָנגע-וויזענער שעה וועט נישט קומען די געהעריגע צאָהל מיטגלידער וועט די פערזאַמלונג פארקומען א זייגער 4 נאכמיטאג ביי יעדע צאָהל אנוועזענדע.

כוליגאַנעס האַקען אויס די שויבען אין יודישע געשעפטען אויף זאַ-וואַדזיע.

ביז-איצט נישט-ענטדעקטע פערברע-כער האבען אין דער נאכט פון פרייטאג אויף שבת געמאכט עפנונגען אין די הילצערנע לאַדענס פון עטליכע יודישע געשעפטען אויף זאוואַדזיע און אויסגע-האקט דאָרט די שוי-פענסטער.

דאסמאל האבען פון די כוליגאַנישע מעשים געליטען דאס בראַנפען-געוועלב פון פ. ביבער אויף מיראָווסקא און די יאַטקעס אויף נאַרוטאַוויטשא מאַרק און מיראָווסקא גאַס.

די כוליגאַנעס האבען זיך נישט בע-ניגען געלאזט מיט'ן אויסהאַקען די שוי-פענסטער און אין די יאַטקעס אריינגע-גאַסען א גרויסען סכום קרעאָזאָט מיט'ן צוועק צו פערניכטען און מאַכען אומ-מעגליך צו פערקויפען דאס געפונענדע זיך דאָרט פלייש. דער שאָדען פון דער שויב אין בראַנפען-געוועלב בעטרעפט 40 זלאָטעס.

פּאָליציי פיהרט אנ'אויספאָרשונג, כדי צו ענטדעקען די פערברעכערישע כולי-גאַנעס.

בראַנפען אויסגעטרינקען מעהר ווי אין פוירינגען חודש.

לויט דער צוזאַמענשטעלונג פון אַק-ציז-אַמט איז אין טשענסטאָכאָוו און אין קרייז פערברויכט געוואָרען אין חודש פעברואַר ה.י.: זאַלץ פאר 64783.90 זל., וואס ס'בעווייזט אין פערגלייך מיט'ן פוירינגען יאַנואַר-חודש א ירידה פון 14 פּראָצענט; בראַנפען איז פערברויכט געוואָרען פאר 307.494.30 זל. — דאס איז א שטייגערונג מיט 17 פּראָצענט; טאַבאַק-פאר 278 828.90 זל. — א ירידה אין פערגלייך מיט'ן יאַנואַר חודש פון 14,2 פּראָצענט.

די דאזיגע ציפערען בעווייזען, אז טראָץ דעם הערשענדען קריזיס, איז בראַנפען געוואָרען אויסגעטרינקען מעהר, ווי אין אנ'אנדערען חודש.

נאַכט-אינספעקציע פון דער אַקציז-מאַכט.

פערגאַנגענעם זונטאג האט די אַקציז אדורכגעפיהרט אנ'אונפּרהאַפּטע נאַכט-רעוויזיע אין אַלע פערוויילונגס-לאָקאַלען, רעסטאָראַציעס, ביער-האַלעס א. א. וו., וועלכע האט געדויערט פון 8 ביז 1 א זייגער ביינאַכט.

די רעזולטאַטען האבען איבערגעשטי-גען אַלע ערוואַרטונגען.

בעת דער קאָנטראָלע איז געוואָרען פעסטגעשטעלט, אַז אין די היגע רעס-טאָראַנען ווערען די קליענטען אָבגע-נאַרט ביים דערלאַנגען זיי 45 פּראָצענט. בראַנפען ווערט מיסגע-ברויכט מיט זייער צוטרוי און דערלאַנגט 40 פּראָצענט בראַנפען, וואס ס'ברענגט דעם רעסטאָראַן-אייגענטימער א בעדיי-טענדען ריוח. דורך דער קאָנטראָלע זענען געוואָרען פערצייכענט עטליכע אזעלכע פאַלען. אין איינעם פון די בּאָרען אין דער אַלעע זענען געוואָרען פעסטגעשטעלט דאס בענוצען זיך מיט געשמוגעלטע מעסערס און גאָפלען. אויך זענען דורך דער רעוויזיע פון דער אַקציז-קאָנטראָל געוואָרען ענטדעקט לאַגערן פון בראַנפען און ביער-האַלעס.

אין אַלע פאַלען זענען צונויפגע-שטעלט געוואָרען די געהעריגע פּראָטאָ-קאָלען.

צו דער יודישער בעפעלקרונג.

די אלמנה פון פערשטאָרבענעם ווייצענבלאט בעט די געעהרטע קונדשאַפט צו קויפען ביי איהר

אלעראַרט בערשטעז

צום קומענדען פסח צו ביליגע פרייזען.

איך פערהאָף, דאס די געעהרטע קונדשאַפט וועט מיך ווייטער אונטערשטיצען.

מיט אַכטונג **אסתר ווייצענבלאַט** גענשאַ גאַס

איינגאנג נעבען שטשופּאַק'ס הויז.

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון די עטאַט-צאָהלער!

די קהלה-פערוואַלטונג מאַכט אויפמערקזאַם, דאס וועלענדיג אויסמיידען איבריגע קאָסטען מצד דעם צאָהלער ביים איינציהען דעם עטאַט, זענען פעסטגעשטעלט געוואָרען פערלענגערטע אָבער ענדגילטיגע טערמינען צו רעגו-לירען דעם עטאַט אָהן קאָסטען, און נעמליך:

1) די ניי-בעשטייערטע אין יאָהר 1935 קענען בעצאָהלען דעם עטאַט פאַר'ן זעלבען יאָהר אָהן קאָסטען ביז דינסטאָג, דעם 17 ד. ח.

2) וואס איז שייך דעם עטאַט פאר'ן יאָהר 1936 פון אַלע צאָהלער (איינ-שליסליך די ניי-בעשטייערטע אין יאָהר 1935) דאַרף ער רעגולירט ווערען:

ביז בוכשטאַב R ביז דאָנערשטאָג, דעם 19 ד. ח.

פון בוכשטאַב S ביז בוכשטאַב Z ביז דאנערשטאג, דעם 26 ד.ח.

נאָך די דאָזיגע טערמינען וועלען קיין ווייטערע פּראָלאָנגאַציעס נישט געמאַכט ווערען און די נישט רעגולירטע סומען וועלען תיכּף איבערגעגעבען ווערען די מלוכה'שע שטייער-אַמטען צו צוואַנגס-אינקאַסאָ, צורעכנענדיג פּראָ-צענטער און עקזעקוציע-קאָסטען.

פערוואַלטונג פון דער יודישער קהלה
אין טשענסטאָכאָוו.

טשענסטאָכאָוו, דעם 12 מערץ 1936 י.

W niedzielę, dn. 15-go marca r. b. w lokalu Stowarz. Właścicieli Nieruchomości, Aleja 6
o godz. 3-ciej po poł., a w razie braku wymaganej większości o godz. 4-ej popoł. bez względu na ilość obecnych odbędzie się

Zwyczajne Walne Zgromadzenie członków „Achiezer"

Porządek dzienny: 1) Zagajenie 2) Nabożeństwo żałobne za zmarłych członków. 3) Wybór Przewodniczącego Walnego Zgromadzenia. 4) Odczytanie protokułu z ostatniego Walnego Zgromadzenia. 5) Sprawozdanie z działalności Stowarzyszenia i wykonanie § 17 Statutu. 6) Odczytanie Sprawozdania Kasowego protokułu Komisji Rewizyjnej oraz zatwierdzenie bilansu za rok 1935. 7) Projekt budżetu na rok 1936. 8) Wybór 4 członków Zarządu, w miejsce ustępujących: Galstera Maurycego, Icka Wolfa, Szlezyngiera Józefa, Szwarcbauma Majera oraz 8-miu zastępców i Komisji Rewizyjnej. (Ustępujący członkowie mogą być ponownie wybrani). 9) Wolne wnioski. (Wolne wnioski winny być zgłoszone Zarządowi na 3 dni przed Zgromadzeniem).

נישט-געלונגענער אַטענטאַט פון א פרוי איבער איהר מאַן.

מאַריאַן גלינאַווסקי האט געמאַלדען דער פּאָליציי, אַז זיין ווייב זאָפיאַ האט איהם געפּרובט בעגיסען מיט זאַלץ-זויער, אבער ער האט עס איהר בעוויזען אין דער צייט ארויסצורייסען פון דער האנד. די סיבּה זאָל זיין א פאַמיליען-סכסוך.

פער'משפּט אַנ'אונטערצינדער.

דאס קרייז-געריכט האט ארויסגעטראָ-גען דעם אורטייל אינ'ם פּראָצעס פון יאַן פליס — דעם פאָטער און יאַן פליס — דעם זוהן, איינוואוינער פון דאָרף ראַדאָסטקוב, גמינע מיקאָנוב. דער ערשטער האט דעם 24 נאָוועמבער פ.י. בעת'ן לעשען די שרפה, וואס איז אויס-געבראָכען ביי איהם אין הויז — זי נאָך פערשפּרייט איבער דער סטאָדאָלע, וועלכע איז געוואָרען פולשטענדיג פער-ברענט. זיין זוהן ווידער האט געשטערט די פייערלעשער אין זייער ארבייט און איינעם פון זיי זאגאר פערמאַכט אין דער ברענענדער סטאָדאָלע.

דער ציעל פון פליס'עס טהאָט איז געוועזען — אָבצונעמען די אַסעקוראַציע-פּרעמיע.

דאס געריכט האט דעם פאָטער פער'-משפּט אויף 5 יאָהר תּפיסה און אויפ'ן יסוד פון דער אַמנעסטיע איהם געשענקט א דריטעל פון דער שטראָף. דער זוהן איז פולשטענדיג פרייגעשפּראָכען גע-וואָרען.

פאַמיליע פון א פערשיקטען אָרעס-טאַנט בעט איהם צו בעטראַכטען פאַר געשטאָרבען.

יאַן שטשיפּיאָרניאַק איז אלס מיטגליד פון דער באָיובקע פון פּ.פּ.ס. געוואָרען פערשיקט קיין סיביר אויף 10 יאָהר. זייט דאַמאלס איז יעדער שפּור פון איהם פערשוואונדען.

יעצט איז די פאַמיליע פון רעוואָלו-ציאָנער ארויסגעטרעטען אין געריכט אריין מיט א בקשה צו אנערקענען שטשיפּיאָרניאַק'ן פאַר געשטאָרבען.

דאס געריכט האט בעשטימט א קו-ראַטאָר איבער שטשיפּיאָרניאַק'ס פער-מעגען און אָבצודרוקען אַנאָנסען אין דער פּרעסע זיך צוצושטעלען אין משך פון 6 חדשים. נאכ'ן דאָזיגען טערמין וועט ער אנערקענט ווערען פאַר טויט.

אנ'אַפּעריסט אין דער ראָל פון אנ'אויספאָרשונגס-ריכטער.

אין דאָרף ציקאָזשעוו איז געקומען אנ'אונבעקאַנטער יונגערמאַן און אָנגע-בענדיג זיך אלס אויספאָרשונגס-ריכטער פון טשענסטאָכאָוו, איז ער צוגעטרעטען צו דער אויספאָרשונג ארום דעם מאָרד פון דער 70-יעהריגער עלעאָנאָרא דאָ-מינאָווא, וועלכע איז געוואָרען ערמאָר-דעט דורך איהר אייגענעם זוהן.

די אויספאָרשונג איז פארגעקומען אין דער וואוינונג פון דער ערמאָרדע-טער און דער כלומר'שטער אויספאָר-שונגס-ריכטער האט אויסגעהערט עטלי-כע עדות. ער האט זיי אַלע בעשטימט א טערמין פון צוזושטעלען זיך אין טשענסטאכאוו און איינעם פון זיי האט ער בעפרייט פאַר עטליכע זלאטעס פון דער פליכט זיך צוזושטעלען אין אויס-פארשונגס-אַמט.

דער אפעריסט האט געמיינט, אז ס'וועט איהם געלונגען ארויסצובעקומען גרעסערע סומעס, אבער עס האט זיך איהם נישט איינגעגעבען און ער איז שנעל אוועק פון דאָרף, אויס מורא, אז מ'זאָל איהם נישט דעמאַסקירען.

דער מאכט איז אבער דאך געלונגען צו ענטדעקען, אז דאס איז דער 34-יעהריגער יוזעף יוזשאַק, וועלכער איז שוין פיעלמאל געוועזען בעשטראָפט פאר פערשידענע פערברעכענס און נישט לאַנג צוריק פערלאזט די תפיסה אין טשענסטאכאוו, וואוהין ער האט ווידער צוריקגעוואָנדערט.

מבטל געמאַכט דעם פּראָצעס פאַר א בייזוויליגען באַנקראָט.

דאס קרייז-געריכט האט בעטראַכט דעם פּראָצעס פון קאָלאָניאַל-סוחר זישע לינצפעלד, וועלכער איז געוואָרען אָנגע-קלאָגט פאר א בייזוויליגען באַנקראָט אין יאָהר 1930. די שאָדענס, וועלכע די בעלי-חובות האבען געליטען זענען דערגאַנגען ביז 30.000 זל.

צום פּראָצעס זענען געוואָרען ארויס-גערופען אנ'ערך 40 עדות, דערונטער עטליכע הורט-סוחרים פון ווארשא, טאָרן און סקאָווינאָ. עטליכע פרעמדע עדות האבען זיך נישט צוגעשטעלט. זיי האָ-בען געזאָלט ערקלערען, אז דער אָנגע-קלאָגטער האט געקויפט סחורות אויף וועקסלען שוין נאכ'ן באַנקראָט.

לינצפעלד'ס פערטיידיגער זענען ארויסגעטרעטען מיט א פאָרשלאָג צו אַנולירען דעם פּראָצעס אויפ'ן סמך פון דער אַמנעסטיע. אויך דער פּראָקוראָר האט דערצו מסכים געווען און דעריבער האט דאס געריכט דעם פּראָצעס מבטל געמאַכט.

פאַרבערייי און כעמישע וועשעריי

„BENETA"

ב. יאָסעלעוויטשאַ 11

(געגענאיבער דעם געוועלב פון דער קאָפּעלושאַרניע)

אונטער דער לייטונג פון אנ'אבסאָלווענט פון דער כעמישער אינדוסטריע-שולע אין ווארשא מיט לאַנג-יעהריגער פּראַקטיק

ספּעציאַליטעט:

1) פארבען לויט מוסטערן,
2) דעטאַשירען (ארויסנעמען פלעקען אָהן וואַשען אויפ'ן אָרט),
3) כעמיש ריינינגען און פאַסאָנירען קאַפּעלושן,
4) וואַשען שטייפע מענער-וועש מיט א דויערהאַפטען שפּיגעל-גלאַנץ.

די פרייזען בעדייטענד ערנידריגט.

FARBIARNIA, i PRALNIA CHEMICZNA

„KRYSZTAŁ"

ul. Berka Joselewicza 2.

צום פריהלינגס סעזאָן!

קאָסט 50 גר. קאָסט 13 גר.

אַכטונג „ושוב"!

שבת, דעם 14 מערץ וועט פארקומען אין לאָקאַל פון פעראיין (קהלה-לאָקאַל, אַלעע 10) א פאָרטראָג. אָנהויב 7 אָוועגד. די אָנוועזענהייט פון אַלע מיטגלידער איז דרינגענד.

קולטור-און בילדונגס סעקציע ביים פעראיין פון יוד. קריגסאָנטיילנעמער פאַר פוילען'ס אומאָבהענגיגקייט.

„מכבי" — פּ. ק. ס. (קאַטאָוויץ).

זונטאג, דעם 15-טען מערץ 8 אָוועגד קומען פאַר באָקס-קאַמפען צווישען „מכבי" און דעם קאַטאָוויצער פּ. ק. ס. אין מכבי-לאָקאַל.

פּ.ק.ס., וועלכער איז איינער פון די בעסטע באָקס-מאַנשאַפטען אין שלעזיען שיקט אהער איהר בעסטען צוזאַמענ-שטעל. „מכבי" גרייט זיך אויך צו אינ-טענסיוו.

עס איז צו האָפען, אז די באָקס-קאַמפען וועלען ווערען בעזוכט דורך א גרויסער צאָהל יודיש פובליקום.

„מכבי" — „בליסקאָוויצאַ".

שבת, דעם 14 ד. ח. 3-30 נאכמיטאג קומט פאר אויפ'ן שטאָדטישען ספּאָרט-פּלאַץ א מייסטערשאַפט-מעטש צווישען „מכבי" און „בליסקאָוויצא".

Fabryczne lokale
w oddzielnem podwórzu do wynajęcia. ul. Staszica 8.

Motor elektryczny
10 K. M. do sprzedania.
ul. Staszica 8.

Szlifierka 1500 mm.
cylindryczna, automatyczna do szlifowania długich noży maszynowych, introligatorskich, fornierowych i tytoniowych. Staszica 8.

Fryzmaszyny
stolarskie, szlifierka suportowa 70 cm. do ostrzenia noży, heblarek i pił tarczowych, warsztaty stolarskie i piła tarczowa do sprzedania. ul. Staszica 8.

Nowootworzony sklep ogrodniczy
poleca nasiona gwarantowane pierwszorzędnej jakości oraz kwiaty, owoce i warzywa po cenach najniższych. Aleja Wolności 44 (dom Księcia) Tadeusz Olejniczek.

KINO „EDEN".

נייעסטער פילם פון סאָוויעטישער פּראָדוקציע

ZŁOTE JEZIORO

דראמא פון גאָלד-זוכער אין דער סי-בירישער טייגא.

אויסער'ן פּראָגראַם די קאָמעדיע
WESOŁY BIEGUN.

שבת און זונטאג 12 30 בייטאג
Z pamiętnika dedektywa.

Kino „LUNA"

היינט!

דער גרעסטער פּוילישער פילם!

PAN TWARDOWSKI

אין די הויפּט-ראָלען:

בראָדזיניעוויטש, באַרטשעווסקאַ, סטעמפּאָווסקי, טשוויקלניסקאַ, יאַ-ראַטש, סאַמבאָרסקי א. א.

בילעטען פון 80 גראָשען.